

לקט ופרט

חלק עשרים וחמשה

ובו שני קונטרסים:

השלמה ל"נחל עדנים"

קי"א שביבים - עובדות, "זוארטים", פנינים וזכרונות

הרב טוביה בלוי
ה'תשפ"ד

עימוד ועיצוב:

טל: +972 (0)8-8502771
www.chazak.co.il
office@chazak.co.il

ב"ה

בפתח

בתודה עמוקה לה' הטוב והמטיב לכל הנני מתכבד להגיש לידידים את החלק הכ"ה של "לקט ופרט".

הקונטרס יוצא לאור לקראת יום ט"ו תמוז.

כדי להסביר את מהותו של יום זה נחזור על דברים שכתבנו כבר ("שביבים" שב"לקט ופרט" ו, צב):

כ"ק אדמו"ר זי"ע ביאר במספר הזדמנויות את ייחודיותו של התאריך ט"ו תמוז בכך שחודש תמוז הוא, כידוע, השיא של השפעת השמש בעולם, ואילו ט"ו בחודש הוא השיא של הירח, "קיימא סיהרא באשלמותא", נמצא שט"ו תמוז הוא החיבור של השמש והירח כשהם בשיא כוחם דבר הרומז לייחוד וחיבור מושלם של קוב"ה ושכינתיה, הספירות העליונות, המשפיע, הנרמזות בשמש, וספירת המלכות, המקבל, הנרמזת בירח.

ניתן, אולי, לקשר את הדברים עם העובדה שט"ו תמוז הוא יום ההילולא של ה"אור החיים" הק' כפי שהדבר נרמז בשם "אור החיים", כדלהלן.

"אור" מסמל את המקבל, שהרי האור הוא המקבל מן המאור, מקורו. כמו שאור השמש הוא מקבל מהשמש עצמה. "חיים" הוא המקור, כנאמר "וה' אלוקים אמת הוא אלוקים חיים". "אור החיים" הוא, אם כן, חיבור של משפיע ומקבל.

***

הקונטרס כולל:

א. השלמה למהדורה השלישית של ספרי "נחל עדנים" (הספר עצמו יצא לאור ומופץ על ידי הוצאת הספרים "חזק"), הכולל "ווארטים", פנינים, רעיונות ועובדות על ספר התהלים.

ב. קי"א "שביבים": עובדות, ווארטים, פנינים, זכרונות.

***

חובה נעימה לי להודות מקרב לב לנכדי היקר, ברוך הכשרון והידע,
הרה"ג הרה"ח ר' משה לוי יצחק שי' לאופר, נו"נ בישיבת "תורת אמת
חב"ד ליובאוויטש", על הכנת הקונטרס לדפוס. ברוך יהיה!

***

ויהי רצון שקונטרס זה יתרום להפצת מעיינות הבעש"ט הקדוש חוצה
וממילא לזירוז וקירוב הגאולה השלמה בביאת משיח צדקנו תיכף ומיד
בקרוב ממש, כי כלו כל הקיצים וכבר בא מועד.

הרב טוביה בלוי

ט"ו תמוז, ה'תשפ"ד

תוכן העניינים

השלמה ל"נחל עדנים".....ז

קי"א שביבים.....יט

A decorative, ornate floral frame with intricate scrollwork and leaf patterns, rendered in a light gray color. It encloses the central text.

"נחל עדנים"

השלמות

**"זוארטים" ודעיונות נוספים
על ספר תהלים**

מזמור יט

בחלק הראשון של מזמור יט בתהלים (פסוקים א-ז) משבח דוד המלך את הקב"ה על בריאת השמש, ואילו בחלק השני (פסוקים ח-טו) משבח דוד את הקב"ה על התורה והמצוות.

מדוע הוקדם החלק העוסק בשמש לחלק העוסק בתורה ובמצוות? ניתן, אולי, לבאר זאת לאחר שנקדים את ה"ווארט" שאמר כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א:

בברכת התורה "והערב נא" אנו מבקשים: "ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי כל עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה". יש לשים לב לעובדה שאנו מזכירים את "יודעי שמך" לפני "לומדי תורתך", דבר המלמד שידיעת שמו של הקב"ה, ההתעסקות ב"נותן התורה", קודמת ללימוד התורה עצמו (ראה גם "שביבים" שב"לקט ופרט" י, קעז-קעט. יג, קכג. טז, קסד).

על פי האמור ניתן, אולי, להסביר:

החלק הראשון של המזמור עוסק בידיעת ה' וגדלותו, המתבטאת בבריאת השמש, הרומזת להתגלות אלקות, על פי הנאמר "שמש ומגן הוי' אלקים" ("יודעי שמך"). לפיכך הוא קודם לחלקו השני העוסק בתורה ומצוות ("לומדי תורתך") ומהווה הקדמה להן.

*

אחד האיחולים השגורים בפי קדשו ובמכתביו של כ"ק אדמו"ר זי"ע היה: "והשי"ת יצליחו להיות חסיד, ירא שמים ולמדן".

את הקדמת האיחול להיות חסיד וירא שמים לאיחול להיות למדן ניתן, אולי, להסביר על פי ה"ווארט" שהובא לעיל:

תחלה יש להיות חסיד וירא שמים ("יודעי שמך") ולאחר מכן – להיות למדן ("לומדי תורתך").

אגב: בהזדמנות נוספת הסברתי את סדר האיחולים האמורים באמצעות סדרן של שלוש המדות הקדושות העליונות: חסד, גבורה, תפארת, שהם, למעשה, שלושת העמודים: תורה, עבודה וגמילות חסדים. יעויין ב"שביבים" שב"לקט ופרט" יח, קפד.

(פסוק יא) הנחמדים מזהב ומיפו רב

נשאלתי על ידי הגאון החסיד רבי ישעיהו הרצל שליט"א, רבה של "נוף הגליל", מדוע בתהלים מנוקדת האות פ' שבמלה "ומפז" בקמץ, וכאשר מופיע מזמור זה בתפלת שחרית של שבת מנוקדת האות פ' בפתח (ראה את המכתב להלן בקונטרס זה, ב"שביבים" צד-צו).

הגר"י הרצל הוסיף ושאל לפשר שינוי זהה במזמור קכ"ד בפסוק ז: "נפשנו כציפור נמלטה מפח יוקשים הפח נשבר וכו'", כאשר האות ב' במלה "נשבר" מנוקדת בקמץ ובתפלת שחרית של שבת היא מנוקדת בפתח.

*

מענה:

תחלה יש להעיר שבחלק מן המהדורות של ספר התהלים מנוקדת האות פ' במלה "ומפז" וכן האות ב' שבמלה "נשבר" בפתח, כך שלפי מהדורות אלה אין כאן כל קושי.

עם זאת, ניתן, אולי, ליישב גם את גירסת המהדורות בהן הפ' והב' קמוצות, לאחר שנקדים את דלהלן.

*

כל המעייין בסידור התפלה שם לב שיש פסוקים מן התנ"ך המובאים בתפלה בשינויים מסויימים מכפי שהם מופיעים בתנ"ך. דוגמאות בולטות לכך מצויות בפסוקים אותם אנו מוסיפים בימי שני וחמישי לאחר נפילת אפים. מובן שהסיבה לשינויים אלה נובעת מן הייחודיות שבתפלה, השונה מזו של התורה.

על פי זה מובן שעצם הופעתו של פסוק בתפלה, גם ללא שינויים, מעניקה לו משמעות שונה מהופעתו במקורו בתורה, אלא שלא בכל מקרה ברור ההבדל במבט ראשון.

*

אחד ההבדלים בין תורה לתפלה הוא:

הגדר של התורה הוא "ממעלה למטה". כלומר: התורה, שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ניתנה לנו מן השמים כשהיא שלמה, מוגדרת וחתומה מצדו של הקב"ה כביכול, ועלינו ללמוד ולהבין אותה כמות שהיא. הלומד אותה והבינה לאמיתתה קיים את מצוות תלמוד תורה.

מאידך, הגדר של תפלה הוא "ממטה למעלה". כלומר: התפלה בעיקרה אינה מוגדרת, מוגבלת ושלמה, אלא היא בקשת צרכיו החסרים של האדם בלשונו ולפי רגשותיו מאת הקב"ה בתחינה שהקב"ה ימלא את בקשותיו ממנו.

*

על פי זה ניתן, אולי, ליישב את השאלות האמורות:

ניקוד "קמץ" הוא מלשון סגירה, כאדם הקומץ את ידו או את פיו. לפי המוסבר לעיל מתאים ה"קמץ" להגדרת התורה, שהיא חתומה ותחומה, סגורה. לכן ניקוד "קמץ" מופיע בפסוק כפי שהוא בתורה, בתהלים שהוא אחד מכ"ד ספרי התנ"ך.

מאידך, ניקוד "פתח" הוא מלשון פתיחה. לפי המוסבר לעיל מתאים ה"פתח" להגדרת התפלה, שהיא פתוחה, נתונה לשינויים וממתנה להיענותה על ידי הקב"ה. לכן ניקוד "פתח" מופיע בפסוק כפי שהוא בתפלה.

מזמור כב

(פסוק ד) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל

ידוע פירושו של הבעש"ט על הפסוק:

דוד המלך פונה לקב"ה באמרו: "ואתה", שהנך "קדוש" – על מה הנך "יושב", כלומר: ממה הנך מתפרנס? (באידיש משמעות הביטוי "יושב" הינה גם "מתפרנס") – "יושב תהלות ישראל": פרנסתו של הקב"ה, כביכול, הינה מן

התהלות והשבחים שיהודים משבחים אותו ומודים לו על כך שהוא מעניק להם בריאות ופרנסה, ובעבור שבחים אלה מעניק להם השם יתברך בני, חיי ומזוני רויחא ("כתר שם טוב השלם", הוספות, סימן ס).

*

כ"ק אדמו"ר זי"ע מסביר את המשמעות הפנימית של דברי הבעש"ט האמורים, כדלהלן (ראה ב"כתר שם טוב השלם" שם בשולי הגליון).

משמעות הביטוי "קדוש" מוסבת על היות הקב"ה מצד עצמו קדוש, מרומם ומובדל מן העולמות הנחותים.

"יושב": המשכתו של הקב"ה המובדל מן העולמות, כאמור, לעולמות הנחותים נקראת "בשם ישיבה, כמו היושב שמשפיל קומתו" (לקוטי תורה, קדושים, כט, ג).

את הפעולה האמורה, של "המשכת" הקב"ה לעולמות הנחותים ניתן לעשות דווקא באמצעות הודאה לקב"ה על הענינים הגשמיים, כמו בריאות ופרנסה, כיון שכונתו של הקב"ה בבריאת העולמות היא כדי שתהיה לו דירה דווקא בעולמות הנחותים ובענינים הגשמיים ביותר.

מזמור כה

(פסוק ה) טוב וישר ה' על כן יזרה הטאים בדרך

ניתן, אולי, להסביר את הפסוק כך:

מחד, הקב"ה הוא "ישר", כלומר: הוא נוהג לפי שורת הדין ומטיב רק למי שנוהג כשורה.

מאידך, הקב"ה הוא גם "טוב", כלומר: הוא רוצה להטיב לכולם, גם למי שאינו הולך בדרך הראויה.

לשם כך מסייע הקב"ה ומכוון את החוטאים לשוב בתשובה כדי שיוכל להטיב גם להם והדבר יגיע להם ביושר.

הווה אומר: התוצאה מכך שהקב"ה הוא הן "טוב" והן "ישר" ("טוב וישר ה'") היא: "על כן יזרה הטאים בדרך".

*

דיברנו כבר בהזדמנות קודמת (בספרי "נחל עדנים", מזמור כה, פסוק י) על צמד המושגים "חסד ואמת" והם הם שני המושגים האמורים: "אמת" מקבילה ל"ישר", הנהגה לפי מדת האמת ולפי שורת הדין. מדת ה"חסד" מקבילה ל"טוב", גמילת חסד לכולם.

(פסוק כב) פדה אלוקים את ישראל מכל צרותיו

מזמור כה בתהלים מסתיים בפסוק: "פדה אלוקים את ישראל מכל צרותיו", אולם הנוהגים לומר את המזמור האמור ב"תחנון" (נוסח בני עדות המזרח וכן הוא בסידור אדמו"ר הזקן) מוסיפים לאחר מכן את הפסוק (תהלים קל, ח) "והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו".

אמר על כך כ"ק אדמו"ר זי"ע:

בכך אנו מבקשים מהקב"ה שתחלה יגאל אותנו מן הגלות והצרות ולאחר מכן נשוב בתשובה. כלומר: בקשתנו היא שהגאולה תבוא מאליה, ללא התנייה בחזרתנו בתשובה.

מזמור סז

(פסוק יח) און אם דאיתי בלבי לא ישמע ה'

פירש ה"מצודת דוד": "אף כשראיתי בלבי און ר"ל אף אם חשבתי לעשות און מה עכ"ז לא ישמע ה' ר"ל עשה עצמו כאלו לא ישמע ולא יודע מחשבתי כי אינו מצרף מחשבה רעה למעשה ולא דחה את תפלתי בעבור המחשבה ההיא".

על פי האמור ניתן לפרש שאין הכוונה רק למחשבה לעשות מעשה לא טוב, אלא גם בעשיית מצוה לשם פנייה מסוימת ולא "לשמה" – הקב"ה אינו מתחשב במחשבה האמורה, אלא רק במעשה המצווה. ראה ב"נחל עדנים" מזמור סב, פסוק יג.

*

אם כנים הדברים ניתן לפרש כך גם את הפסוק (בלק כג, כא) "לא הביט און ביעקב", שכאשר בני ישראל מקיימים מצוות לשם פניות מסוימות – הקב"ה אינו מתחשב באותן מחשבות אלא רק במעשי המצוות שלהם.

מזמור פט

פסוקי מזמור פט בתהלים עוסקים בשלושה נושאים: א. גדולת ה'.
ב. הבטחות הקב"ה למלכות בית דוד. ג. האכזבה מביטול מלכות בית דוד.

ניתן, אולי, לבאר באופן כללי את הקשר בין הנושאים האמורים:

המזמור פותח במלים "משכיל לאיתן האזרחי". על פי דברי הגמרא (בבא בתרא טו, א) "איתן האזרחי" הוא אברהם אבינו.

אברהם אבינו היה, מחד, "ראש למאמינים" (ראה שהש"ר פ"ד, ח (ג). ספר המאמינים תרפ"ט עמוד 217). מאידך, היה אברהם אבינו מי שהקב"ה הראה לו כברית בין הבתרים "אימה חשכה גדולה נופלת עליו" (לך לך טו, יב), "רמז לצרות וחסך של גליות" (רש"י על אתר).

אם נחבר את שני הדברים האמורים נמצא שאברהם אבינו מחזק את אמונתם של בני ישראל בקב"ה גם במצב של צרות וגלויות גדולות. לפי זה נבין גם את פשר הכינוי "איתן" לאברהם אבינו, שמשמעו "חזק", כלומר: הוא מעניק לנו כוחות להיות חזקים באמונה בקב"ה מבלי להתרשם מן הבעיות בגלות, שכן הידיעה שהקב"ה נמצא עמנו בגלות ובצרות אומרת למעשה ש"אין רע יורד מלמעלה" והכל טוב גם כשהדבר אינו נראה לעין.

*

לאחר מזמור פט מופיעים בתהלים אחד עשר מזמורים שחיבר משה רבנו, ותחלתן (מזמור צ) "תפלה למשה" (רש"י, פקודי, ט, מג. וראה ב"נחל עדנים" על מזמור צ).

אחד מן המזמורים האמורים הוא מזמור צב, "מזמור שיר ליום השבת", המוסב על "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (סיום מסכת תמיד), כלומר: על לעתיד לבוא.

במזמור זה נאמר: "בפרוח רשעים . . להשמדם עדי עד" (פסוק ח), "כי הנה אויביך יאבדו, יתפרדו כל פועלי און" (פסוק י).

משמעות הדברים היא שמשה רבנו, שבא לאחר אברהם אבינו, מעניק לבני ישראל לא רק את הכוח להאמין שהקב"ה נמצא עמנו גם בהווה המר וגם הוא, לאמתו של דבר, טוב, כאמור לעיל, אלא לבטוח בקב"ה שיגיע מצב שהרע יתבטל ויהיה טוב בגלוי.

*

ידוע צמד המושגים "אמונה ובטחון" ומפורסם הדיון על ההגדרות השונות של שני המושגים האמורים.

לפי דרכו של כ"ק אדמו"ר זי"ע בפירוש המושגים האמורים נמצא שהמוסבר לעיל על מזמור פט – האמונה שכל המתרחש הוא, בפנימיותו, טוב – היא מהותו של המושג "אמונה", והמוסבר לעיל על מזמור צב – הבטחון שבעתיד יהיה הטוב בגלוי – הוא מהותו של המושג "בטחון".

מזמור צב

(פסוק א) טוב להודות לה'

הפירוש הפשוט הוא, כדברי "מצודת דוד": "טוב וישר לנו להודות לה'".

ניתן, אולי, להוסיף על כך ולפרש את המשמעות הפנימית של הפסוק, לאחר שנקדים את דלהלן.

א. כבר הוסבר בהרחבה (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ד, קלח. י, קט-קי. יז, צט-ק. יט, כג-כו) שהביטוי "טוב" מופיע במספר מקורות במשמעות של גילוי אלקות ("וירא אלקים את האור כי טוב" (בראשית א, ד). "ותרא אותו כי טוב הוא" (שמות ב, ב) – "בשעה שנולד משה נתמלא הבית כולו אור" (סוטה יב, א)).

ב. המושג "הודאה" מתפרש בתורת חסידות חב"ד גם במובן של התבטלות, בדומה לביטוי (מנחות, פרק ב, משנה ה) "מודים חכמים לרבי מאיר", שהכוונה להתבטלות והסכמה לדעתו.

ג. באגרת הקודש שבתניא קדישא סימן ב, דיבור המתחיל "קטונתי", מסביר כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע "שבכל חסד וחסד שהקדוש ב"ה עושה לאדם צריך להיות שפל רוח במאוד, כי חסד . . (ש)היא בחינת קרבת אלקים ממש ביתר שאת . . וכל הקרוב אל ה' ביתר שאת . . צריך להיות יותר שפל רוח . . דכולא קמיה דווקא כלא חשיב, ואם כן כל שהוא קמיה יותר – הוא יותר כלא...", יעו"ש בהרחבה.

על פי כל האמור ניתן, אולי, לומר שהמשמעות הפנימית של "טוב להודות לה'" היא שגילוי אלקות ("טוב") מביא את האדם להודאה והתבטלות כלפי הקב"ה ("להודות לה'").

(פסוק ח) בפרוה דשעים . . להשמדם עדי עד
 (פסוק י) כי הנה אויביך יאבדו ותפרדו כל פועלי און
 ראה לעיל בהקדמה למזמור פט.

מזמור קבד

(פסוק ז) נפשנו כציפור נמלטה מפח יוקשים הפח נשבר
 ראה לעיל מזמור יט, פסוק יא.

מזמור קל

(פסוק ח) זהוא יפדה את ישדאל מכל עוזנותיו
 ראה לעיל מזמור כה, פסוק כב.

מזמור קלב

במזמור פט מדובר על הברית שכרת הקב"ה עם מלכות בית דוד לעולם
 (ראה פסוקים ד-ה: כרתי ברית לבחירי נשבעתי לדוד עבדי. עד עולם אכין זרעך ובניתי לדור ודור
 כסאך סלה), כאשר מפורש בפסוקים שגם אם יחטאו הברית לא תופר (ראה
 פסוקים לא-לז: אם יעזבו בניו תורתי . . וחסדי לא אפיר מעמו . . זרעו לעולם יהיה וכסאו כשמש
 נגדי).

גם במזמור קלב מדובר גם על הברית שכרת הקב"ה עם מלכות בית דוד
 וגם על בניית בית המקדש (ראה פסוקים ב-יא: אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב . . עד
 אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב . . נשבע ה' לדוד . . מפרי בטןך אשית לכסא לך), אך שם
 מתנה זאת הקב"ה בשמירת התורה והמצוות (ראה פסוק יב: אם ישמרו בניך בריתי
 . . גם בניהם עדי עד ישבו לכסא לך).

ברור, איפוא, שקיומו של בית המקדש, בשונה מקיומה של מלכות בית
 דוד עצמה, תלוי בשמירת התורה והמצוות.

*

במזמור קלב נאמר בקשר לבית המקדש הפסוק "אשר נשבע לה' נדר
 לאביר יעקב" מעניין לציין כי בפרשת ויצא נאמר (כה, כ-כב): "וידר יעקב

נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי . . ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלקים. והאבן הזאת אשר שמתו מצבה יהיה בית אלקים גו'". רש"י על אתר מפרש: "בשלום - שלום מן החטא, שלא אלמד מדרכי לבן. והיה ה' לי לאלקים - שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף, שלא ימצא פסול בזרעי, כמו שאמר אשר דברתי לך, והבטחה זו הבטיח לאברהם, שנאמר להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו".

גם כאן מופיע במפורש שבניית בית המקדש, "בית אלקים", תלויה בשמירה מן החטאים וקיום התורה והמצוות.

*

עוד נראה מן האמור שהקמת בית המקדש שייכת לנדר, הן בזמור קלב והן בדברי יעקב אבינו בפרשת ויצא. לפי זה יש לתת טעם לכך שפרשת מטות, בה מדובר על הנדרים, חלה ב"בין המצרים", כדי להזכיר את הנדרים האמורים הקשורים לבניין בית המקדש.

מזמור קלו

בספרי "נחל עדנים" על ספר התהלים הרחבתי, בין השאר, בענינו של מזמור קלו בתהלים המכונה "הלל הגדול", יעו"ש.

לאחר שש"ב הגאון רבי שלמה מינצברג שליט"א, רבה של קהילת "תפארת ירושלים" ונכדו של דו"ז רבי עמרם (ברש"י) בלוי זצ"ל, קרא את הדברים - הדבר הזכיר לו את דלהלן.

הגמרא במסכת פסחים (קיה, א) שואלת על 26 הפעמים שמוזכרת המלה "הודו" במזמור קלו: "הני עשרים וששה "הודו" - כנגד מי?" ומתרצת: "כנגד כ"ו דורות שברא הקב"ה בעולמו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו".

על פי דברי הגמרא האמורים ניתן להסביר את הנאמר בהגדה של פסח: "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה - דיינו", שהכוונה היא להודות לקב"ה על אותם 26 דורות מאז בריאת העולם ועד מתן תורה, בהם הקב"ה זן את הבריות בחסדו, אף ללא שהיתה בידם זכות התורה.

מזמור קמה

בי"ב תמוז תשפ"ד מלאו מאה ארבעים וארבע שנים להולדת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע בשנת תר"מ. מזמור קמ"ה בתהלים הוא, איפוא, המזמור המתאים למניין שנותיו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע.

נאמר בגמרא (ברכות ד, ב): "אמר רבי אלעזר א"ר אבינא כל האומר תהלה לדוד בכל יום שלש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא".

הגמרא מבררת מהו הטעם לייחודיותו של מזמור זה, האם משום שפסוקיו סדורים לפי סדר אותיות הא-ב, או מפני הפסוק "פותח את ירך גו" שנמצא בו. מסקנת הגמרא היא שהייחודיות היא משום שיש במזמור זה את שתי הסיבות האמורות יחד.

*

את המעלה בפסוק "פותח את ירך גו", שהוא, כאמור, מרכז המזמור, לפי המשמעות הפנימית ניתן, אולי, לפרש כך:

נאמר בסה"ק שראשי התיבות של "פותח את ירך" הם האותיות פא"י, שהם בגימטריה צ"א. ידוע שהמספר צ"א רומז ליחוד השמות הוי' (בגימטריה 26) ואדנ"י (בגימטריה 65), שהגימטריה של שניהם היא צ"א (91). המשמעות של יחוד השמות האמורים הוא "יחוד קודשא בריך הוא (האלקות הנשגבת והנעלית מסדר ההשתלשלות, שם הוי') ושכינתיה (האלקות המצומצמת בהתאם לנכראים, שם אדנות)".

*

על פי זה מובן הקשר בין מזמור קמ"ה, שמעלתו היא מפני הפסוק "פותח את ירך גו", כאמור, לבין י"ב תמוז, שהוא, כאמור, יום ההולדת של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, כיון שהמשמעות הפנימית של לידה היא ירידת הנשמה לעולם הזה ואיחודה עם הגוף, "יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה".

A decorative, ornate floral frame with intricate scrollwork and leaf patterns, surrounding the central text.

קי"א שנים

עובדות, "זוארטים",

פנינים וזכרונות

א.

סודות התורה מפי ה"ינוקא"

בזוהר הקדוש פרשת בלק (זוהר, חלק ג, דף קפ"ו, עמוד א) מסופר על ביקורם של רבי יצחק ורבי יהודה בבית רב המנונא סבא (לאחר שרב המנונא סבא כבר לא היה בין החיים). תוך כדי ביקורם פגשו ב"ינוקא", בנו הצעיר של רב המנונא סבא. הלה השמיע בפניהם דברי תורה עמוקים, מיסודות חכמת הקבלה, המפורטים בזוהר הקדוש שם על פני כעשרה דפים.

בסה"ק "לקוטי לוי יצחק" על הזוהר הקדוש (חלק ב, עמוד שצד ואילך) מבאר הרה"ק רבי לוי יצחק שניאורסאהן נ"ע, אביו של כ"ק אדמו"ר זי"ע, את שורש נשמתם של כל אחד מן השלושה, רבי יצחק רבי יהודה וה"ינוקא", כאשר שורש נשמתו של ה"ינוקא" נשגב ונעלה ביותר משני החכמים. ראה להלן.

ב.

מדוע היו צדיקים יסודות נשגבים כאלה להגיע מלמעלה דרך "ינוקא"?

כ"ק אדמו"ר זי"ע מתייחס בשיחות הקודש לא אחת לסיפור ה"ינוקא" שבזוהר הקדוש (ראה בספר "תורת מנחם - תפארת לוי יצחק", פרשת בלק). בין השאר שאל הרבי מדוע היו צדיקים יסודות נשגבים כאלה להגיע מלמעלה דרך "ינוקא", נער צעיר.

הרבי מסביר זאת בהזכירו את הפסוק (הושע יא, א) "כי נער ישראל ואוהבהו". לפסוק הזה יש פירושים שונים, אך בפשטות, אומר הרבי, משמעותו היא שאהבת אדם לילד קטן גדולה יותר מכל סוג אהבה לבני אדם. נקודת הענין היא שההתייחסות למבוגר היא על פי מעלותיו ודרגתו וכו', ואילו האהבה לתינוק או לילד קטן היא בגלל עצם היותו.

כלומר: מדובר באהבה שהיא למעלה מכל הערכים השונים כי אם מעצם מהותו של הנאהב, למעלה מכל מעלה שיש בו.

ראה להלן.

ג.

אהבת הקב"ה ליהודי היא אהבה עצמותית

אהבת הקב"ה ליהודי היא אהבה עצמותית עמוקה, ונעלית יותר מכל סיבה חיצונית אחרת, כי אם אך ורק מעצם היותו בן ישראל.

מבחינה מעשית פירוש הדבר שגם במצב גרוע, ח"ו, מבחינה רוחנית כלשהי מתקיימת במלוא העוצמה אהבת הקב"ה לישראל.

ה"ינוקא" מהווה סמל לעצם המהות של גילוי פנימיות התורה בלי כל סיבה חיצונית.

הרבי מסביר גם שלפי זה מובן מדוע הסיפור של ה"ינוקא" בזהר הקדוש דווקא בפרשת בלק, כדלהלן. בתורה מסופר שבלק ובלעם חיפשו חסרונות בעם ישראל כדי שתחול עליהם הקללה, חלילה, ולמרות זאת שם הקב"ה בפי בלעם את הפסוק (בלק כד, ה) "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל". לפנינו, איפוא, גילוי מובהק של אותה אהבה עצמותית של הקב"ה לישראל.

ד.

"האיר פני המזרחה"

לאחרונה יצא לאור הספר החשוב "האיר פני המזרח" מאת הסופר והחוקר החסידי הרה"ח ר' שבתאי שי' ויינטראוב.

הספר, בן כ-600 עמודים גדושים בתמונות ובתצלומים, מספר בהרחבה על מסכת הקשרים השמיימית והמיוחדת של כ"ק אדמו"ר זי"ע עם הרה"ק ה"בבא סאלי" זצ"ל, בנו הרה"ק ה"בבא מאיר" זצ"ל וגדולי רבני המזרח.

ה.

דביקות בחסידות ובבעש"ט

המחבר שליט"א מתאר בהרחבה בספר, פרק אחר פרק, את דביקותם של "בבא סאלי" ו"בבא מאיר" בבעש"ט, תלמידיו ותלמידי תלמידיו ובתורת החסידות, שבאה לידי ביטוי בעשרות סיפורים ופעולות המסופרים בספר.

כן מתואר בהרחבה יחסם המעריץ והמיוחד של "בבא סאלי" (זאת, יש לציין, למרות ש"בבא סאלי" היה מבוגר מהרבי ב-12 שנים) ו"בבא מאיר" אל כ"ק אדמו"ר זי"ע ותמיכתם בכל תקנותיו ופעולותיו הקדושות.

בין השאר מסופר (עמוד 252) כי כאשר הגה"ח רבי עמינדב מכלוף קריספין שליט"א, רבה של קריית ביאליק, מלפנים מנהל מוסדות חב"ד בארפוד ומרקש שבמרוקו וחתנו של "בבא מאיר" (אגב: גם ל"בבא סאלי" חתן חסיד חב"ד - הגה"ח רבי ישראל ארעי שליט"א) היה אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע ב"יחידות" ביקשו הרבי לספר סיפור על "בבא סאלי".

ראה להלן.

ו.

"הוא הרי יהודי של הבעש"ט"

הרב קריספין סיפר כי כאשר התיישב "בבא סאלי" ביבנה בא אליו ראש כולל בעיר ודיבר באופן לא ראוי על הבעש"ט. בעקבות זאת עזב "בבא סאלי" מיד את יבנה, שכן לא רצה לגור בעיר בה מדברים כך על הבעש"ט.

בתגובה הרים הרבי את ידיו הקדושות ואמר על "בבא סאלי": הוא הרי יהודי של הבעש"ט, סיפורים כאלה יש לך ואתה שומר אותם לעצמך? ! והרבי הפציר ברב קריספין לכתוב על משפחת אבוחצירה באמרו שהעולם זקוק לכך.

ז.

הפצרות להנהיג את הציבור

פרק שלם בספר מוקדש לרצון קדשו של "בבא סאלי" עם עלותו לארץ הקודש ממרוקו בשנת תשי"ב לשבת על התורה ועל העבודה לעצמו ולפרוש מהנהגת הציבור לחלוטין.

אך כ"ק אדמו"ר זי"ע הריץ ל"בבא סאלי" מספר אגרות ובהם כתב לו שכיון שהוא נמצא בארץ הקודש והקב"ה זיכה אותו להיות מנהיג בישראל שמאות ואלפים נשמעים לקולו בטח ניתנו לו כוחות להנהיג ולחזק את הציבור.

במכתביו מפליא כ"ק אדמו"ר זי"ע במעלותיו של "בבא סאלי" ובכוחות המיוחדים שניתנו לו, ואכן בסופו של דבר הסכים "בבא סאלי" ואכן השפיע רבות על הציבור כידוע ומפורסם.

ח.

"המאיר לארץ"

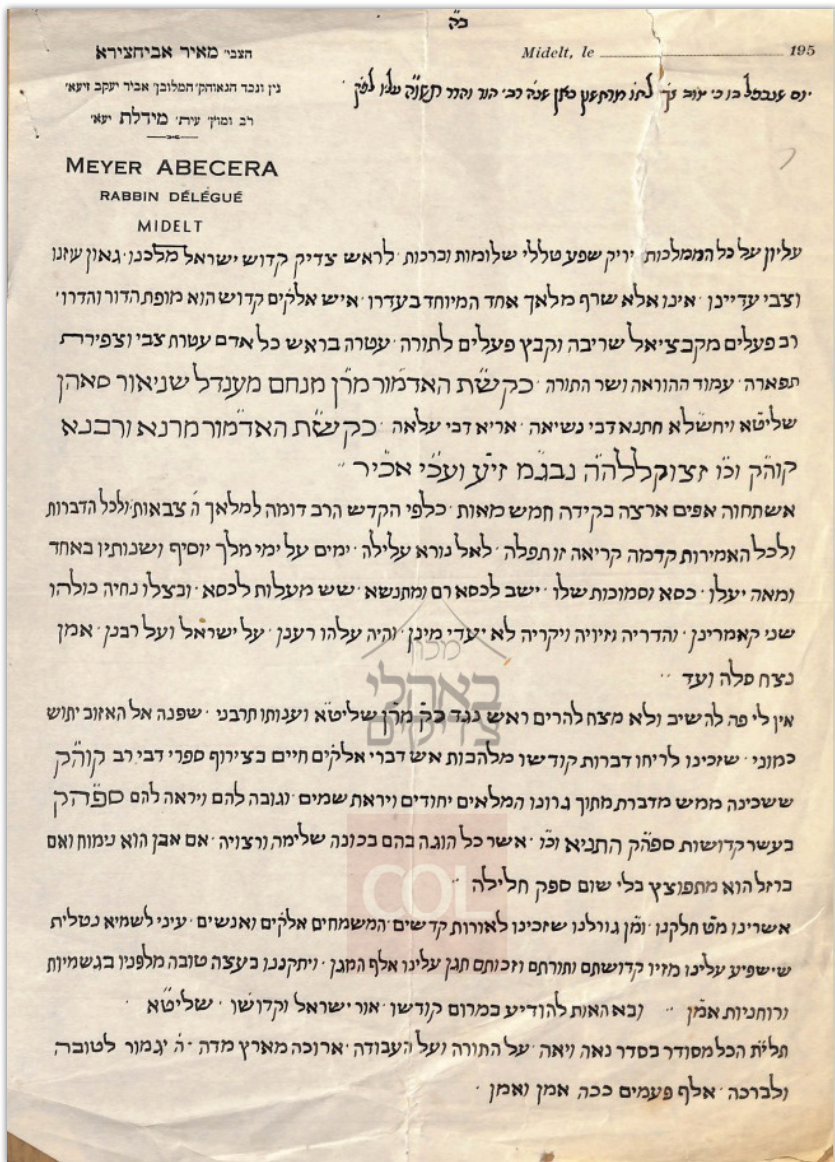
הקשר המיוחד של "בבא מאיר" עם כ"ק אדמו"ר זי"ע החל עוד כאשר היה במרוקו.

כ"ק אדמו"ר זי"ע החל לשלוח שלוחים למרוקו כבר בשנת תש"י, מיד לאחר הסתלקותו של חותנו כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, בי' שבט תש"י, כדי להפיץ יהדות וחסידות.

"בבא מאיר" קירב את השלוחים למרוקו ופעל יחד עמם לביצור חומות היהדות והחינוך היהודי במרוקו.

בספר מתפרסם מכתב ששיגר "בבא מאיר" בכתב יד קדשו לכ"ק אדמו"ר זי"ע. המכתב, הכתוב בחרוזים, מפליא עד מאוד במעלת הרבי ומכנהו בתארים מופלאים ונדירים. זאת, יושם לב, עוד טרם קיבל הרבי על עצמו את ההנהגה, בי' שבט תשי"א.

תצלום המכתב של "בבא מאיר" לכ"ק אדמו"ר זי"ע

ט.

מכתבו של "בנא מאיר" זצ"ל לכ"ק אדמו"ר זי"ע

הצב"י מאיר אביחצירא

נין ונכד הגאון"ק המלוב"ן אביר יעקב זיע"א

רב ומו"ץ עי"ת מידלת יע"א

ב"ה

יום שנכפל בו כי טוב ז"ך לחוי מרחשון כאן שנה רבי הוד
והדר תשו"ה [=תשי"א] עליו לפ"ק

עליון על כל הממלכות, יריק שפע טללי שלומות וברכות,
לראש צדיק קדוש ישראל מלכנו, גאון עוזנו וצבי עדינו, אינו
אלא שרף מלאך אחד המיוחד בעדרו, איש אלקים קדוש הוא
מופת הדור והדרו, רב פעלים מקבציאל שריבה וקבץ פעלים
לתורה, עטרה בראש כל אדם עטרת צבי וצפירת תפארה, עמוד
ההוראה ושר התורה **קש"ת האדמו"ר מר"ן מנחם מענדל**
שניאורסאהן שליט"א ויחשל"א [=ויחי שמו לעד אמן] חתנא דבי
נשיאה, אריא דבי עלאה **קש"ת האדמו"ר מרנא ורנא קוה"ק**
[קודש הקדשים] **וכו' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ועכ"י אכ"ר**

י.

"אשתחזה אפים ארצה בקידה . . כלפי הקדש"

אשתחזה אפים ארצה בקידה חמש מאות, כלפי הקדש
הרב דומה למלאך ה' צבאות, ולכל הדברות ולכל האמירות
קדמה קריאה זו תפלה, לא-ל נורא עלילה, ימים על ימי מלך
יוסיף ושנותיו באחד ומאה יעלו, כסא וסמוכות שלו, ישב לכסא
רם ומתנשא, שש מעלות לכסא, ובצלו נחיה כולהו שני קאמרינן,
והדרה וזיויה ויקריה לא יעדי מינן, והיה עלהו רענן, על ישראל
ועל רבנן, אמן נצח סלה ועד.

יא.

"אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש נגד כ"ק מר"ן שליט"א"

אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש נגד כ"ק מר"ן שליט"א וענוותו תרבני, שפנה אל האזוב יתוש כמוני, שזכינו לריחו דברות קודשו מלהבות אש דברי אלקים חיים בצירוף ספרי דבי רב קוה"ק [=קודש הקדשים] ששכינה ממש מדברת מתוך גרונו המלאים יחודים ויראת שמים וגובה להם ויראה להם ספה"ק [=ספר הקדוש] בעשר קדושות ספה"ק [=ספר הקדוש] התניא וכו', אשר כל הוגה בהם בכונה שלימה ורצויה, אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ בלי שום ספק חלילה.

יב.

"שישפיע עלינו מזיו קדושתם ותורתם"

אשרינו מ"ט [=מה טוב] חלקנו ומ"ן [=ומה נעים] גורלנו שזכינו לאורות קדשים, המשמחים אלקים ואנשים, עיני לשמיה נטלית, שישפיע עלינו מזיו קדושתם ותורתם וזכותם תגן עלינו אלף המגן, ויתקננו בעצה טובה מלפניו בגשמיות ורוחניות אמן.

ובא האות להודיע במרום קודשו, אור ישראל וקודשו,

שליט"א

תלי"ת [=תהלה לה' יתברך] הכל מסודר בסדר נאה ויאה על התורה ועל העבודה, ארוכה מארץ מדה, ה' יגמור לטובה ולברכה, אלף פעמים ככה אמן ואמן.

יג.

רבנים נוספים

בספר מובאת גם מסכת הקשרים וההתכתבויות של כ"ק אדמו"ר זי"ע עם רבנים רבים נוספים מבני עדות המזרח.

מהם (לפי סדר הא-ב): הגר"ד אבוחצירה שליט"א, הגר"י אברג'ל זצ"ל, הגר"מ אליהו זצ"ל, הגרמ"י גץ זצ"ל, הגר"ע יוסף זצ"ל, הגר"י כדורי זצ"ל, הגר"מ מאזוז הי"ד, הגר"מ מאזוז שליט"א, הגר"ש משאש זצ"ל, הגר"י ניסים זצ"ל, הגרב"צ עוזיאל זצ"ל, הגר"י צדקה זצ"ל, הגר"י קאפח זצ"ל, ועוד רבים.

המשותף לכולם היתה ההערצה העזה שרחשו גדולי התורה לכ"ק אדמו"ר זי"ע.

יד.

פנינים "משולחן מלכים"

לרגל שמחת הנישואין של בנו הרב התמים ר' מנחם מענדל שי' ויינטראוב, בח"י סיון תשפ"ד, פרסם אביו, החוקר והסופר החסידי הרה"ח ר' שבתאי שי' ווינטראוב קונטרס בשם "משולחן מלכים".

הקונטרס כולל אוצרות דברי תורה, סיפורים, מכתבים ופתגמים מתוך שיחות קודש ופגישות בין גדולי ישראל וכ"ק אדמו"ר זי"ע.

האוצרות האמורים מסודרים לפי פרשיות התורה, מפרשת שלח ועד פרשת האזינו, כאשר בכל פרשה מופיעים לפי נושאי הפרשה האוצרות האמורים, מלווים בתצלומי מכתבים ותמונות מפגישותיהם של גדולי ישראל עם הרבי.

כך, לדוגמא, בפרשת שלח, בה מופיע בתורה הפסוק (יג, כב) "ויבוא עד חברון", ופירשו חז"ל שהלך להשתטח על קברי האבות במערת המכפלה, מופיעים בקונטרס דברי הרבי בפגישה עם ארבעת בניו הקדושים של הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זצ"ל על מעלת חברון עיה"ק. ראה להלן.

טז.

שיעור התניא של "נטודי קדתא"

כבר סופר בהרחבה (ב"שביבים" שב"לקט זפרט" ד, רפה-רפח. וראה גם "אגרות חסיד", מכתבים: מוצש"ק כי תצא תשט"ז, א' דסליחות תשט"ז, ג' חשון תשי"ז) כי בשנת תשט"ז

התפרסם בבטאון של "נטורי קרתא", מאמר הקורא להימנעות מלימוד תורת חסידות חב"ד.

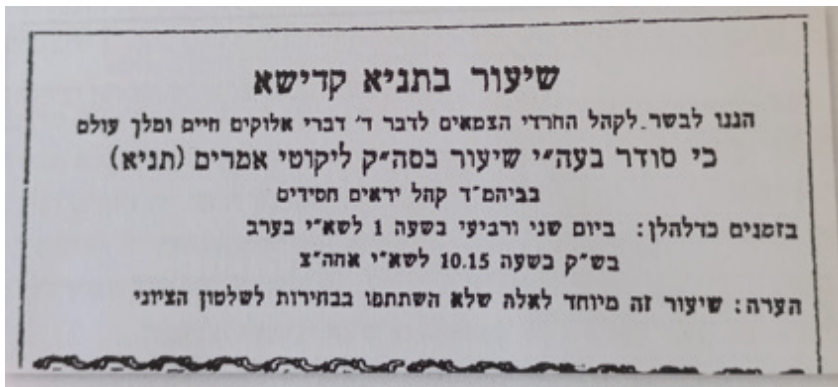
ביום כ"ד אלול תשט"ז שיגר כ"ק אדמו"ר זי"ע מכתב מהיר ודחוף אל הגאון החסיד רבי אברהם צבי (הערש) הכהן זצ"ל ובו כתב כי כתיקון לכך הוא מציע כי הגרא"צ זצ"ל יקבע שיעור תניא באחד מבתי הכנסת של "נטורי קרתא" בשכונת "מאה שערים", ומה טוב שהשיעור יתחיל עוד לפני ראש השנה של שנת תשי"ז. את הבקשה האמורה כתב הרבי גם לדו"ז רבי עמרם בלוי זצ"ל.

לבסוף אכן התגשמה בקשתו של כ"ק אדמו"ר זי"ע בייסוד השיעור והתחלתו לפני ראש השנה תשי"ז בבית הכנסת "קהל יראים - חסידים" בו היה מתפלל דו"ז רבי עמרם בלוי זצ"ל ובהשתתפותו.
ראה להלן.

טז.

בשורה טובה למבקשי ה'

בקונטרס "משולחן מלכים" עמוד 33 התפרסם תצלום ממודעה בבטאון "נטורי קרתא" המבשרת על קיום השיעור האמור (יצויין כי על פשר המושג "לשא"י" המוזכר במודעה נכתב ב"שביבים" שב"לקט ופרט" טו, מ-מב):

תצלום המודעה

שיעור בתניא קדישא

הננו לבשר לקהל החרדי הצמאים לדבר ד' דברי אלוקים חיים ומלך עולם

כי סודר בעה"י שיעור בסה"ק ליקוטי אמרים (תניא)

בביהמ"ד קהל יראים חסידים

בזמנים כדלהלן: ביום שני ורביעי בשעה 1 לשא"י בערב

בש"ק בשעה 10.15 לשא"י אחה"צ

הערה: שיעור זה מיוחד לאלה שלא השתתפו בבחירות לשלטון הציוני

יז.

ראיון מרתק עם מזכירו של כ"ק אדמו"ר זי"ע

הרגל יום ההילולא השלושים (תשנ"ד-תשפ"ד) של כ"ק אדמו"ר זי"ע פורסם בעתון "משפחה" ראיון מרתק עם הרה"ח ר' חיים יהודה שי קרינסקי, מזכירו של כ"ק אדמו"ר זי"ע.

ב"שביבים" דלהלן יבואו מספר קטעים מן הראיון בלשונו.

יח.

"באהבתה תשגה תמיד"

כך בראיון:

"הרבי היה יושב בחדרו, לבדו, שעות על גבי שעות. מה היה עושה שם?"

הרבי ישב והגה בתורה הקדושה, שהיתה משוש חייו, לא פסיק פומיה מגירסא... הייתי יושב ב-770 בלילות ומחכה להסיע את הרבי הביתה. השעות היו חולפות והרבי יושב והוגה בספרים האהובים, בעולם משלו. לעיתים קרובות הרבי היה מבקש ממני להביא לו ספר כזה או אחר.

כשהרבי קורא לכם לחדרו פנימה, מה אתם רואים על השולחן?
זה קרה אלפי פעמים. תמיד השולחן היה מלא בעשרות ספרים פתוחים, לצד מאות מכתבים שהמתינו למענה..."

יט.

ניחום אבלים וזיכוח על דברי הרמב"ם

בהמשך:

"אני זוכר שכאשר הרבי ישב שבעה על אימו הרבנית הצדקנית מרת חנה נ"ע, בתשרי תשכ"ה, הגיעו גדולי ישראל לניחום אבלים. הגיעו לשם כ"ק האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל, כ"ק האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זצ"ל, מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, הגר"י הוטנר זצ"ל, הגר"י גוסטמן זצ"ל, ועוד ועוד.

הגיע לשם גם הגר"ד סולובייצ'יק והדיון היה בדיני 'אנינות'. דובר על הדעה שדיני אנינות מסתיימים כבר בקבורה ולא במוצאי יום המיתה, והרבי הזכיר שגם הרמב"ם כותב כך. הגיב הרב סולובייצ'יק: "ליובאוויטשער רבי, נישטא אזא רמב"ם [=הרבי מליובאוויטש, אין רמב"ם כזה]".

הרבי נענה מיד: אמנם זה לא מופיע בספר היד החזקה, אולם בפירוש המשניות להרמב"ם, במסכת דמאי (פרק א, משנה ב), אומר הרמב"ם שאונן מדאורייתא, שעליו נאמר (דברים כו, יג) "לא אכלתי באוני ממנו", הוא "כל זמן שלא נקבר".
ראה להלן.

ב.

"ער איז אמת אליין [=הוא האמת בעצמה]!"

בהמשך:

בשבוע שלאחר השבעה שלח הרבי מכתב לרב סולובייצ'יק (נדפס ב"אגרות קודש", חלק כג, עמודים רעג-עדר) ובשוליו כתב שבפירוש המשניות שבהוצאת הרב קאפח נכתב שהרמב"ם חזר בו מפירוש זה ובכתב ידו מחק את המלים "כל זמן שלא נקבר".

הרב סולובייצ'יק נדהם מהרגישות של הרבי כלפיו. כאשר הוא קיבל את המכתב קרא: "ער איז אמת אליין [=הוא האמת בעצמה]!".

עד כאן מן הראיון האמור.

כ.א.

סיפור דומה אך שונה

לרגל מלאות שלושים שנה (תשנ"ד-תשפ"ד) להסתלקות כ"ק אדמו"ר זי"ע הגדיל ליעשות במערכת עתון "המודיע" ופרסמו מוסף מיוחד בן ארבעים עמודים בשם "רבן של ישראל", המלא וגדוש בדברים נפלאים על הרבי.

בתור טעימה יוגש להלן מן המוסף סיפור דומה לסיפור שהובא לעיל אך שונה ממנו, הוא יועתק להלן בלשונו (מעמוד ה במוסף האמור).

מספר הגאון החסיד רבי אליהו לנדא שליט"א, מראשי ישיבת "תומכי תמימים – ליובאוויטש" המרכזית בכפר חב"ד:

כשאנו מדברים מגאונותו בתורה של הרבי, אנו שהיינו שם ראינו דבר זה בכל 'התועדות', איך שהיה בקי בכל מכמני התורה, שהיה דורש במשך שעות בנגלה ובנסתר, ומעולם לא דיבר מתוך הספר, או מתוך הכתב, אלא הכל בעל פה, מתוך בקיאות עצומה בכל התחומים בכל התורה כולה. ראה להלן.

כ.ב.

מקורו של "מאמר הרמב"ם"

בהמשך:

ובגודל גאונותו, הרי כאשר הוציאו את הסה"ק 'נועם אלימלך' בהוצאה מחודשת, בתוספת מקורות הדברים, חיפשו את מקור דברי רבי אלעזר, בנו של ה'נועם אלימלך', בהקדמת הספר אשר כתב: "אם באמת ימצא איזה טעות ידעו נכון שהכותב טעה, כמאמר הרמב"ם ז"ל שילוד אשה לא ימלט משגיאה".

חיפשו וחיפשו, אך לא מצאו דברים אלה בכל ספרי הרמב"ם. פנו האחים המוציאים לאור אל אחד הגאונים בבני ברק שהיה בקי בכל התורה כולה, למקור דברי הרמב"ם, וגם לא ידע מקורם.

וכאשר היו האחים המו"ל אצל רבנו, שאלוהו היכן הוא מקור דברי הרמב"ם. והנה – רגע כמימרא אמר להם רבנו את המקור – ב'פירוש המשניות', בהקדמת הרמב"ם לסדר זרעים (סוף ד"ה וכאשר נשלם): "וכאשר

השלים מוסר הדיינים, החל לבאר שגיאותם, כי כל מי שיש בו טבע בשר ודם אי אפשר שלא יטעה ויחטא. ולפיכך סידר הוריות אחר אבות".
עד כאן מן הראיון האמור.

כג.

תשובה כהלכה

את הסיפור דלהלן שמעתי מפי ש"ב ומחותני הרה"ח ר' משה שי' דייטש:

הרה"ח ר' לייבל קוטנר ע"ה, מחשובי חסידי גור, נכנס בהזדמנות מסויימת אל הרה"ק ה"בית ישראל" מגור זצ"ל כדי להתייעץ עמו. הוצעה לו דירה ברחוב הישיבה בירושלים והוא שטח בפני ה"בית ישראל" את התלבטותו בקשר לדירה האמורה. לאחר שה"בית ישראל" שמע את השאלה הוא אמר לר' לייבל שיבוא שוב מחר ואז יענה לו.

למחרת, כאשר הגיע ר' לייבל, אמר לו ה"בית ישראל": ההצעה טובה והדירה מתאימה עבורך. אתמול הלכתי בעצמי לבדוק את הדירה...

כד.

"שביעי לראשון" (לג' תמוז)

תחת הכותרת האמורה פורסם בעתון "כפר חב"ד", גליון 2066, עמוד 171, מאמר שכתבתי לרגל ג' תמוז, יום ההילולא השלושים (תשנ"ד-תשפ"ד) של כ"ק אדמו"ר זי"ע.

המאמר יבוא ב"שביבים" דלהלן בתוספת שיפורים מסויימים.

כה.

מאמר ההילולא

מאמר החסידות שהואיל להעניק לנו כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע לקראת יום י' שבט של שנת תש"י הוא ד"ה "באתי לגני אחותי כלה".

העילה המוצהרת להופעת המאמר בתאריך האמור היתה "יארצייט כבוד אמו זקנתו הרבנית הצדקנית מרת רבקה נ"ע זי"ע", אך בדיעבד התברר שהוא מאמר ההילולא להסתלקותו שלו באותו תאריך.

מאמר זה הוא, למעשה, המטען הרוחני רב העוצמה בו הואיל כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע לצייד אותנו לתקופה שלאחר הסתלקותו.

כו.

שבעה רועים ושבעה דורות

מאמר זה (והמשכיו) היווה בסיס לכל מאמרי החסידות של כ"ק אדמו"ר זי"ע מיום י' שבט, יום ההילולא של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, בשנים הבאות.

בראשית המאמר מביא כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע את המדרש על השכינה שעיקרה היה בתחתונים ובעקבות חטאים עלתה מעולם הזה לעולמות עליונים יותר, עד שהגיעו שבעה רועים שהחזירו את השכינה מעולם לעולם מדור לדור עד לדור השביעי, שאז חזרה למקומה הטבעי בעולם הזה.

כו.

"כל השביעין חביבין"

הדור השביעי מיוצג במדרש זה על ידי משה רבנו, הרועה הנאמן, שהוא היה השביעי לרועים.

כאן בא בסוגריים בגוף המאמר משפט: "וכל השביעין חביבין". כ"ק אדמו"ר זי"ע, שההדיר את המאמר, עוד בחיי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, ציין במקור לקטע זה למדרש ויקרא רבה.

במאמרי ההילולא של כל השנים הבאות, אשר, כאמור, הבסיס שלהם היה המאמר של תש"י, התייחס כ"ק אדמו"ר זי"ע בהרחבה למשפט הזה של "כל השביעין חביבין".

ב.ה.

ספירת המלכות כוללת את כל הספירות

כבר מן הרגע הראשון של הופעת המאמר בשנת תש"י הובהר לכל בר דעת שהכוונה היא לנשיא הדור השביעי, הוא כ"ק אדמו"ר זי"ע.

בפשטות, החביבות של השביעי היא כיון שהוא רומז, כידוע, לספירת המלכות וספירת המלכות מכילה בקרבה את כל הספירות העליונות כולן. ראה על ספירת המלכות, בין השאר, בתניא קדישא, שער היחוד והאמונה, פרק ז: "ונמצא שחיות המקום וכן חיות הזמן והתהוותם מאין ליש וקיומם כל זמן קיומם הוא ממדת מלכותו יתברך".

לענייננו: על כרחנו לומר שנשיא הדור השביעי כולל את כל האורות וההשפעות של הנשיאים הקודמים.

ב.ט.

"כל ענין שביעי הוא שהוא שביעי לראשון"

במאמר ד"ה "באתי לגני" של י' שבט תשי"א, שהוא המאמר הראשון מסדרת מאמרי "באתי לגני" של כ"ק אדמו"ר זי"ע, נאמר בין השאר: "שגם בענין דהשביעין חביבין ניכר מעלת הראשון, שהרי כל ענין שביעי הוא שהוא שביעי לראשון".

עלינו לפרש את המשפט הזה, לאור המציאות של שנות הדור השביעי, שכ"ק אדמו"ר זי"ע הוא זה שהשביע ("שביעי" מלשון שובע) את דורנו באור תורתו של כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע.

ל.

לימוד קבוע של ספרי החסידות

הבה ונבדוק: ישנם ספרי יסוד של החסידות הכללית, כגון: "כתר שם טוב", "צוואת הריב"ש", "לקוטי אמרים" של הרב המגיד ממעזריטש, "אור תורה" של המגיד, "תולדות יעקב יוסף", "דגל מחנה אפרים", "נועם אלימלך", "קדושת לוי". ספרים אלה וכיוצא בהם מהווים מזון רוחני עצום לרבבות יהודים בכל הדורות שלומדים בהם ומפרנסים בהם את נשמתם.

אך לא שמענו (אם כי "לא ראינו - אינה ראייה") שישנם רבים שיש להם קביעות עתים מסודרת, יום יומית, ביחיד וברבים, בלימוד ספרים קדושים אלה.

לא.

לימוד התניא בדור החמישי והשישי

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע יצר חידוש היסטורי בכך שהקים ישיבה שבה לימוד החסידות מהווה חלק מסדרי הלימוד של הישיבה מדי יום ביומו, כמבואר בהרחבה בקונטרס "עץ החיים" שלו. ספר תניא קדישא נכלל, כמובן, בסדר הלימוד היומי של הישיבה.

כ"ק אדמור מוהריי"צ נ"ע אף התקין את שיעורי לימוד "חת"ת", הכולל, בין השאר, לימוד בתניא קדישא לפי "מורה שיעור" שקבע.

אך עם כל זאת עין פקוחה בוחנת תביא לתשומת לבנו את העובדה כי מספר לומדי התניא מדי יום לא הגיע לממדים גדולים.

לב.

"שובע" בדור השביעי

כאן אנו רואים את החידוש הגדול של נשיא הדור השביעי. בראש ובראשונה, אותה תקנה של לימוד "חת"ת" קיבלה ממדים עצומים, בקנה מדה של רבבות, של לומדים. ידועה לכל המרצת כ"ק אדמו"ר זי"ע כמעט בכל מכתב שלו: בוודאי שומר השיעורים וכו'.

יחד עם זה כ"ק אדמו"ר זי"ע דאג הן להפצה עצומה של ספרי התניא בקנה מדה חזר היסטורי והן להופעת תרגומים לשפות רבות, הופעת פירושים וביאורים (ובראש ובראשונה שלו עצמו לקטעים בספר התניא).

בולטת, איפוא, לעין העובדה שכ"ק אדמו"ר זי"ע השביעי, מלשון שובע, את דורנו בתורתו של הראשון (וכך גם של נשיאי הדורות הבאים המהווים "תורה שבעל פה" ל"תורה שבכתב" של התניא).

זו, איפוא, חביבותו של השביעי שהוא שביעי לראשון.

לג.

"ראשון שבראשון"

האמור לעיל מוסב על השובע שהעניק נשיא הדור השביעי ל"ראשון שבראשון". כלומר: ידוע שכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע קבע ב"שער" של כל ספר מספרי "קה"ת" את ציון "שלשלת האור", כאשר לכל נשיא קבע "היכל" ולכל "היכל" קבע שערים.

ב"שער" ספר התניא צויין שהוא השער הראשון להיכלו של כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע.

על פי האמור לעיל מדוייקת ההגדרה לספר התניא: "ראשון שבראשון".

לד.

ה"שובע" גם בשיאר ספרי החסידות

יחד עם זה ידוע ומפורסם כי כ"ק אדמו"ר זי"ע העניק בהרחבה רבה "שובע" גם לשיאר כתבי כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע ולכתבי שאר רבותינו נשיאנו הקדושים.

דבר זה אינו גורע מן העוצמה הענקית שכ"ק אדמו"ר זי"ע הקדיש לספר תניא קדישא במדה רבה גדולה יותר מאשר לשיאר כתבי רבותינו.

יוזכר לדוגמא פרט קטן, המלמד על הכלל, שבזמננו תינוקות של בית רבן, בנים ובנות, משננים פרקי תניא בעל פה.

עד כאן מן המאמר.

לה.

הבקעת החומיה במוזבן החיובי

המלה "גאולה" נושאת בתוכה את כל האותיות המרכיבות את המלה "גולה" בתוספת אות א'. כ"ק אדמו"ר זי"ע הפיק מכך את הלקח שכל הדברים הטובים שבגלות יישארו גם בגאולה, אלא שהם יהיו במצב "גאולתי".

על פי זה ניתן, אולי, לומר שגם את המושג של הבקעת חומת ירושלים (האירוע השלילי החמור שהתרחש בשבעה עשר בתמוז) ניתן לפרש באופן חיובי, כדלהלן.

בעבר היה מקובל שאין לנסות להשפיע על מי שאינם שומרי תורה ומצוות מחשש שהמגע עמם ישפיע באופן שלילי, אלא יש ליצור הפרדה מוחלטת כלפיהם, חומה.

בדורנו הדבר השתנה ויהודים רבים מחוגים שונים עוסקים בקירוב יהודים לאבינו שבשמים. זה, איפוא, הפירוש החיובי של הבקעת החומה. ראה להלן.

לו.

”פרזות תשב ירושלים”

ניתן, אולי, לומר שהפירוש החיובי האמור ב”שביב” הקודם נרמז גם בתנ”ך, כדלהלן.

א. בנבואת זכריה המוסבת על לעתיד לבוא מופיעות בין השאר המלים (זכריה ב, ח) ”פרזות תשב ירושלים”, וברש”י שם: ”מאין חומה”. לפי ”פשוטו של מקרא” נמצא שלעתיד לבוא תהיה ירושלים ללא חומה והדבר נחשב מעלה.

ב. כאשר משה רבנו שלח את המרגלים לתור את הארץ הוא הורה להם לבדוק ”את העם היושב עליה, החזק הוא הרפה . . הערים אשר הוא בהנה, הבמחנים אם במבצרים” (שלה, יג, יח-יט). רש”י פירש: ”סימן מסר להם, אם בפרזים יושבין – חזקים הם, שסומכין על גבורתם, ואם בערים בצורות הם יושבין – חלשים הם. הבמחנים – תרגומו הבפצחין, כרכין פצוחין ופתוחין מאין חומה”. גם כאן ברור שהשייבה בעיר ללא חומה מהווה מעלה.

לו.

”חסיד” לפי שני הפירושים

לאחר פטירתו של גיסי הרה”ח ר’ אברהם אליעזר רבינוביץ ע”ה אמרתי את דלהלן.

את המלה "חסיד" שבפסוק (מיכה ז, ב) "אבד חסיד מן הארץ גו'" ניתן לפרש בשני אופנים: 1. מלשון חסד, כלומר: אדם גומל חסדים. 2. במשמעות של חסיד המקושר לרבו.

במנוח ע"ה נתקיימו, איפוא, שני הפירושים האמורים, שכן הוא היה הן איש חסד שגמל חסדים בכל גופו, נפשו ומאודו לזקוקים לכך, והן חסיד המקושר לרבו – כ"ק האדמו"ר מבויאן שליט"א – ואף שילם מחירים אישיים על כך.

על פי הידוע ששמו של כל דבר מורה על מהותו ניתן לומר ששני הפירושים האמורים, שנתקיימו במנוח ע"ה, נרמזים בשני שמותיו: "אברהם" רומז על אברהם אבינו שמדתו בעבודת ה' היתה מדת החסד. "אליעזר" רומז על אליעזר עבד אברהם, שהיה חסיד, מקושר, מסור ונתון לאברהם אבינו.

לח.

זמן שהיית בני ישראל בהר סיני

בפירושו על התורה כותב רש"י לגבי שהות בני ישראל בהר סיני (בהעלותך י, יא): "שנים עשר חדש חסר י' ימים עשו בחורב, שהרי בראש חדש סיון חנו שם ולא נסעו עד עשרים באייר לשנה הבאה".

כיון שאז נהגה מצוות קידוש החודש לא ידוע לי כמה חדשים מתוך אחד עשר החדשים האמורים היו מלאים (בני שלושים יום) וכמה היו חסרים (בני עשרים ותשעה יום). אך אם נצא מתוך נקודת הנחה שחמשה חדשים מתוכם היו חסרים נמצא שמספר הימים בו שהו בני ישראל בהר סיני היה 345 ימים.

ראה להלן.

לט.

הגימטריה של "משה": 345

אם כנים הדברים יש לפנינו רמז בדבר, שכן הגימטריה של "משה" היא 345, לאמור: באותם 345 ימים היו בני ישראל תחת השפעה חדשה

ומיוחדת של משה רבנו ש"קיבל תורה מסיני" (תחלת מסכת אבות) והשפיע אותה לעם ישראל.

אגב: לפי החשבון האמור, כאשר מחשבים את הימים החל ממתן תורה (ולא מראש חודש סיון, אז באו בני ישראל להר סיני) מתקבל המספר 339.

בני הרה"ג הרה"ח רבי פרץ אוריאל שליט"א מצא כי זהו מספר הימים בהם לומדים את כל ספר "משנה תורה" להרמב"ם כפי תקנת כ"ק אדמו"ר זי"ע וכן זה מספר הימים של "שנת הקהל". יעויין בהרחבה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" כ, מג-מד.

מ.

הקרע בין אגודת ישראל לבין תנועת פא"י

במוסף "קהילות" של "המבשר" של יום שלישי כ"ו סיון תשפ"ד התפרסמה כתבה מרתקת על הקרע בין אגודת ישראל לבין תנועת פא"י.

היה זה כאשר זו האחרונה ייסדה את קיבוץ "חפץ חיים" על קרקע של "קרן קיימת לישראל", צעד שבעטיו כתב סבי רבי משה בלוי זצ"ל, מנהיגה של אגודת ישראל, מכתב חריף ביותר לראשי פא"י.

יישר כוחו של הכותב, הרב נחמן שי' רוטנר.

ב"שביבים" דלהלן אתכבד להעיר מספר הערות על הכתבה האמורה.

מא.

זו הסיבה להקמת פאג"י

א. הפרשה האמורה היתה למעשה גם הסיבה לייסוד תנועת פאג"י.

מייסדי וראשי תנועת פאג"י היו: הרה"ח ר' אברהם טרגר ע"ה, הרה"ח ר' אברהם מוקוטובסקי (כי טוב) ע"ה, הרה"ח ר' אברהם פרשן ע"ה ואבי מורי רבי ברוך יהודה בלוי זצ"ל.

הם פרשו מתנועת פא"י בעקבות האירוע האמור, קיבלו עליהם את מרותו של הגרי"צ דושינסקי זצ"ל והקימו את פאג"י. סבי רבי משה בלוי זצ"ל, מנהיגה של אגודת ישראל, פרש עליהם את חסותו.

מ.ב.

מי שלא השלימו עם הקדע

ב. מבין השיטיין של הכתבה עצמה ניכר בבירור כי הגרע"ע גרודז'ינסקי זצ"ל, בעל ה"חזון איש" זצ"ל (שאחיו, הגר"מ קרליץ זצ"ל, היה רבה של תנועת פא"י) והר"י רוזנהיים זצ"ל לא השלימו עם הקדע האמור.

כן ידוע שהרב קלמן כהנא ע"ה, מראשי פא"י, היה מבאי ביתו הקרובים של בעל ה"חזון איש" זצ"ל.

מ.ג.

חסידות גור ותנועת פא"י

ג. יש להוסיף כי גם חסידות גור, שהיתה מיוצגת ע"י הרי"מ לויין זצ"ל, לא היתה שלמה עם הקדע (עד לשנת תש"כ. באותה עת נכנס הר"ר בנימין מינץ ע"ה, מראשי פא"י, לממשלה כשר הדואר והרה"ק ה"בית ישראל" מגור זצ"ל הביע התנגדות חריפה לדבר, אז נוצר הקדע בין חסידות גור לפא"י). עובדה היא שהר"ר בנימין מינץ ע"ה ישב בשולחנו הטהור של הרה"ק ה"בית ישראל" מגור זצ"ל לצדו של הרי"מ לויין (דבר שהיה לפי הזמנת הרה"ק ה"בית ישראל" מגור זצ"ל).

מ.ד.

ריצה משותפת לכנסת לאחד הקדע

ד. יש להזכיר גם שהחל מן הבחירות לכנסת השלישית, בשנת תשט"ו, התמודדו אגודת ישראל ופא"י ברשימה משותפת בבחירות לכנסת. כך היה גם בבחירות לכנסת הרביעית, בשנת תש"כ, ובבחירות לכנסת השמינית, בשנת תשל"ד. האיחוד האמור זכה לעידודו של כ"ק אדמו"ר זי"ע, ראה לדוגמא ב"אגרות קודש" חלק י"ט עמוד כד ובשולי הגליון שם.

אגב: בבחירות הראשונות לכנסת הופיעו ארבע המפלגות של המזרחי, הפועל המזרחי, אגו"י ופא"י ברשימה משותפת שנקראה "חזית דתית מאוחדת" (פאג"י הופיעה אז ברשימה עצמאית נפרדת בשם רשימת חרדים, אלא שזו לא עברה את אחוז החסימה). בכנסת השניה הופיעה כל אחת מארבעת המפלגות

האמורות ברשימה נפרדת (ראה ביתר הרחבה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ג, קנט. ד, מב-מט. ו, קלח-קמ. יז, יח)

מה.

"ישמעאל בני ברכני"

הברכה השניה בברכת המזון מסתיימת כך: "ועל הכל, ה' אלוקינו, אנחנו מודים לך ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד, ככתוב "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך". ברוך אתה ה' על הארץ ועל המזון".

ניתן, אולי, להסביר את המשמעות הפנימית של הדברים לאחר שנקדים: חז"ל מספרים (ברכות ז, א) שהקב"ה אמר לרבי ישמעאל בן אלישע: "ישמעאל בני ברכני". מוסבר בתורת חסידות חב"ד (לקוטי תורה, דברים, א, א) שפירוש בקשת הקב"ה "ברכני" היא מלשון השפעה וגילוי [בדומה לביטוי "המברך את הגפן" (כלאים, פרק ז, משנה א), השפעת דבר מה למקום חדש]. כלומר: תוכן הבקשה היא שהאלקות תושפע ותתגלה ("תתברך") בעולם והגשמיות תהפוך לרוחניות. ראה להלן.

מז.

במה נברך את הקב"ה?

לפי האמור ניתן, אולי, לומר:

"ועל הכל ה' אלוקינו אנחנו מודים לך ומברכים אותך". במה אנו מברכים את הקב"ה? - בכך ש"יתברך שמך", שמלכותו של הקב"ה תומשך ותתגלה, "ברכה" מלשון השפעה וגילוי, "בפי כל חי" - שלא רק אנו נגלה את האלקות בעולם, אלא "כל חי": כולם ישפיעו ויגלו את האלקות בעולם הזה, ובכך יהפכו את העולם הנחות ביותר ל"דירה" לקב"ה.

יוזכר שוב מה שביארנו בהזדמנויות קודמות שהמשמעות הפנימית של ההודאה על הארץ בברכת המזון היא על המצוות המעשיות המזככות את

ה"ארציות", גשמיות העולם (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ו, קלג-קלד. ט, קכו. יא, קפח-קצ. רצו. טז, קכו. יט, כו. כב, עה).

על פי זה יובן מדוע דווקא לאחר האכילה אנו חשים צורך להודות על כך, כיון שתוכנה הרוחני של האכילה היא לזכך את האוכל הגשמי ולהעלותו לקדושה, תוכן זהה למצוות המעשיות, כאמור.

מוז.

שני צדדים למחלוקת?

כדוגמא למחלוקת "שאינה לשם שמים" מציינת המשנה (אבות, פרק ה, משנה יז) את "מחלוקת קורח וכל עדתו".

נשאלת השאלה: לכל מחלוקת שני צדדים. מדוע, איפוא, ציינה המשנה רק צד אחד במחלוקת: קורח ועדתו שהיו באותו צד?

מפורסמת התשובה: בין מחרחרי ריב המצויים באותו צד של מחלוקת יש מחלוקות, וכך היו מחלוקות גם בתוך הקבוצה של קורח ועדתו. נמצא שבמלים "מחלוקת קורח וכל עדתו" מופיעים שני צדדים של מחלוקת. ראה להלן.

מה.

הדיוק במלים "וכל עדתו"

ניתן להמשיך ולשאול על לשון המשנה האמורה: מה פשר הוספת המלה "וכל", ומדוע לא די במלים "קורח ועדתו"?
ניתן, אולי, לתרץ:

כל קבוצה המשתתפת במחלוקת טוענת, בדרך כלל, שהשתתפותה שלה במחלוקת הינה לשם שמים, ואילו השתתפות הקבוצות האחרות במחלוקת אינה לשם שמים.

לכן מוסיפה המשנה וכותבת ש"מחלוקת קורח וכל עדתו" הינה מחלוקת "שלא לשם שמים". לאמור: לאמיתו של דבר בין כל הקבוצות השונות שהיו בין קורח ועדתו לא היה אף אחד שכוונתו היתה לשם שמים.

יצויין כי כ"ק אדמו"ר זי"ע מבאר את הוספת המלה האמורה על פי פנימיות התורה באופן נפלא, יעויין ב"ביאורים לפרקי אבות" על אתר.

מט.

אור חדש: "הספריה"

לאחרונה הוציא לאור הסופר והחוקר החסידי הרה"ח ר' מנחם מענדל שי' גרינפלד את הספר "הספריה": מחקר מעמיק ורב תוכן על הפרסומים הראשונים של כ"ק אדמו"ר זי"ע בשנים הראשונות לבואו לארצות הברית. ב"שביבים" דלהלן תבוא סקירה על הספר האמור.

ג.

הכרזת המלחמה

כאשר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע הגיע לארצות הברית כפליט מן השואה האיומה, הוא הכריז מלחמה באמריקה: "אמריקה איז ניט אנדערש" [=אמריקה אינה שונה].

ההנחה המקובלת אפילו בין שומרי תורה ומצוות באמריקה היתה שכאן לא ניתן לדרוש יותר מדי בענייני יהדות כבאירופה. להמחשה: זקן שחור לא היה ניתן למצוא בארצות הברית, זאת בשונה מזקנים לבנים שעוד היו. לאמור: אמריקה שונה מאירופה.

על כך הכריז כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מלחמה.

נא.

"מרכז לעניני חינוך" מחד, ו"אוצר החסידים" מאידך

ה"מרכז לעניני חינוך", שבראשו העמיד את חתנו, הלא הוא כ"ק אדמו"ר זי"ע, היה המכשיר המרכזי לביצוע המלחמה בדרכים שונות ומגוונות.

יושם לב, שבד בבד העמיד כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע את כ"ק אדמו"ר זי"ע בראש מערכת "אוצר החסידים" שתפקידה לפרסם את מאמרי

החסידות של רבוה"ק נשיאי חב"ד לדורותיהם. חלק גדול מן המאמרים זכה שהרבי עיטרו במראי מקומות, ציונים והערות בהם חשף טפח מבקיאותו ועמקנותו המיוחדות.

נב.

עשרות רבות של פרסומים במגוון שפות

חלק עיקרי מפעולות המל"ח היה על ידי פרסומים שונים בשפות שונות (לשון הקודש, יידיש, אנגלית, רוסית וצרפתית). הפרסומים כללו: עשרות רבות של כרוזים, מודעות בעתונים, חוברות ועלונים לנוער ולמבוגרים. לסיכום: כתיבה ספרותית רבה ורחבת היקף שמטרתה חיזוק והרבצת התורה והיהדות.

מי שניצח על כל מלאכת הכתיבה, ההדפסה והפרסום היא, כאמור, לא אחר מאשר כ"ק אדמו"ר זי"ע, שפיקח בעצמו עד לפרטים הקטנים על כל הפרסומים האמורים.

נג.

הספר שלפנינו

המחבר שי' אסף, בעבודת חקר בעלת עומק רב, את כל הפרסומים בעשרה פרקים רבי תוכן ומלים, וניתח אותם אחד לאחד, מתוכנם עד הציורים והאיורים שעיטרו אותם ושצויירו בהכוונת הרבי, ועד לטיב ההדפסה וההקפדה על כך.

לא יאומן כי יסופר. מי שלא קרא את הספר לא יעלה בדעתו את הכמות הבלתי נתפסת של הפרסומים שהפיק הרבי באותן שנות בראשית. לפנינו, אם כן, כמה מאות עמודים, בלויית תצלומים רבים, המסכמים תוצאה נפלאה של מחקר מעמיק של הרב גרינפלד שי'. כה לחי!

נד.

”ההתנגדות לריבונות ערבית”

ב”המבשר קהילות”, יום שלישי י”ב בסיון תשפ”ד, גליון 722 עמוד 4, התפרסמה כתבה בכותרת ”ההתנגדות לריבונות ערבית” מאת הרה”ח ר’ דוד נחמן שי’ רוטנר.

הכתבה עוסקת בגישתה של ”אגודת ישראל” בהנהגת סבי רבי משה בלוי זצ”ל כלפי חלוקת ארץ הקודש לערבים, גישה השוללת לחלוטין את הרעיון האמור.

ב”שביבים” דלהלן תועתק הכתבה במלואה ובלשונה, באדיבות מערכת ”המבשר”.

נה.

”התנגדות נחרצת לכל הסכמה להעניק לערבים איזו זכות ריבונית על אדמות ארץ קדשנו”

כך בכתבה:

את עמדת אגודת ישראל העולמית נגד חלוקת ארץ ישראל, בכל קונסטלציה ובכל הזדמנות כבר העלינו במפורט לפני 4 שנים ב־כ’ סיון תש”פ, כשדובר על החלת תכנית טראמפ שהציעה החלת ריבונות ישראל על חלקים מיהודה ושומרון תוך הענקת ריבונות ערבית על מרבית חלקי יו”ש.

אותו פרסום היה למעשה המשך שולי למאמר הגדול שפרסמנו כמחצית השנה לפני-כן, ב־י”ט תשרי תש”פ בכותרת ”היהדות החרדית על גבולות ארץ ישראל במהלך מאה השנים האחרונות”. חוט השני העובר בכל אותו פרסום שבכל עת שהחילונים דנו בשאלת שטחי ארץ ישראל, והיהדות החרדית נדרשה להציג את עמדת יהדות התורה – הביעה הנהגת אגו”י התנגדות נחרצת לכל הסכמה, להעניק לערבים איזו זכות ריבונית על אדמות ארץ קדשנו.

נז.

"בלתי אפשרי שהעם היהודי מצדו יוותר באיזה צורה שהיא על הגבולות האלה"

בהמשך:

אולם עם כל הפירוט המדוקדק במאמרים הנ"ל, עדיין נותר פתחון-פה לטוען לטעון, שיתכן שכל אותן ההתנגדויות שבהם הביעה אגו"י את עמדתה נגד וויתור על חלקי אר"י, אפשר לפרש שההתנגדות לויתור על שטח היתה רק התנגדות נילוות להתנגדות העיקרית נגד הקמת מדינה חילונית ושלטון חילוני.

אם ניקח לדוגמה את ההחלטה ההיסטורית, שבה הצהירה מועצת גדולי התורה העולמית בהחלטה שהתקבלה ע"י כל גדולי ישראל שהשתתפו בכנסיה הגדולה באלול תרצ"ז... שגבולי אה"ק תחומים ע"י מנחיל ארצות בתורתו... בלתי אפשרי שהעם היהודי מצדו יוותר באיזה צורה שהיא על הגבולות האלה... – הרי שדברים אלה נאמרו רק בסעיף השני של ההצהרה, כאשר בסעיף הראשון בהצהרתה נאמר ש... ארה"ק ניתנה לנו שנשמור בה את התורה ואת המצוה... קיום מדינה יהודית היא רק אפשרית אם המדינה מכירה את חוקי-התורה בתור החוקה...

נז.

התייחסות לשתי הבעיות יחד

בהמשך:

כלומר גם אם ההתנגדות לחלוקה נומקה ובוטאה בכירור – אי אפשר להתעלם מהעובדה, שבעיקרה התמקדה בטיעון שכל זכותם של היהודים להקים מדינה, היא רק אם היא נועדה לשמירת התורה, ורק כנגזר מכך קבעה – שלא יתכן לוותר על חלקי ארץ ישראל, כי גם זה וויתור המנוגד לתורה...

כך גם לאורך כל השנים בעת שחברי מועצת גדולי התורה הביעו את התנגדותם להסכמי אוסלו, לא היתה קריאה אחת שלא התייחסה גם לבעיית השלטון החילוני הפוגע בתורה.

החל במכתב הגלוי מכ"א אלול תשנ"ג, בו יצאו חברי המועצת נגד הסכמי אוסלו. ביטאו את עיקר חרדתם מפני השלטון החילוני... שאנשים שכל מטרתם עקירת הדת המה המשפיעים על השלטון ואנשים שאין להם את רגש האחריות הנכון לקיום עם ישראל הם אלה המדברים...

נח.

"עיצרו בעוד מועד ואל תסכנו נפשות"

בהמשך:

גם בחודש אב תשנ"ה, כשמועצג"ת יצאו ב'קריאת קודש' נגד מימוש הסכמי אוסלו כשתחילת הקריאה מדברת על הסכנה: ...לנוכח המצב הקשה השורר בארצנו הקדושה וקראו בקריאה לראשי השלטון... עיצרו בעוד מועד ואל תסכנו נפשות... המשיכו באותה קריאה גם התייחסות לשמירת התורה... הרפו ידיכם מלנגוע בתורתנו הקדושה ומצוותיה...

כך גם בחשון תשנ"ט, כאשר מועצג"ת פרסמה 'קול זעקה ומחאה' נגד תכנית הויתורים של 'ברק' - אחרי שבתחילת המחאה הובעה החרדה על ש...זוממים לקרוע את הארץ הקדושה... הדבר נורא ואיום מבחינה בטחונית. המשיכו בחדא מחתא באותה מחאה גם בדברי מחאה על פרצות חילולי השבת.

נט.

פתחון פה

בהמשך:

מכל אלה ניתן פתחון-פה לטוען לומר, שההתנגדות החרדית לויתור על שטחי ארץ ישראל, נובעת מההתנגדות לשלטון חילוני.

לכן ישנה מעלה יתירה במסמכי ארכיון מרכז אגודת ישראל-ירושלים, שמצאנו עכשיו את מכתבו של הרב משה בלוי מ"ט כסלו תש"ד, במענה למכתב של מורנו הרב יעקב רוזנהיים (נכתב ב"ב חשון והגיע ב"ז כסלו תש"ד). הכותב - בין שאר הנושאים: אתה ללא ספק מעודכן על ידי העיתונות על המשך התפתחות העניינים המדיניים, ובקשר לכך, נסיגת הוועד היהודי

האמריקאי. בגלל ההחלטות על פלסטיין שהתקבלו בפרנדייל וששלחנו למחלקת המדינה.

ס.

"אנחנו נגד ההצעה היהודית בחבר העמים"

בהמשך:

אם כי אנו מעודדים באופן ברור לקיים דיון, ולבוא לושינגטון. עם זאת, אני מנסה לדחות את הדיון כי אני רוצה למנוע מהציונים להאשים את אגודת ישראל בכישלון הוודאי של הצעות שלהם בחבר העמים. מצד שני, בפגישה לא יכולתי להסתיר את העובדה והסיבה למה אנחנו נגד ההצעה היהודית בחבר העמים.

בכל מקרה, מבחינה טקטית עדיף לנו, להמתין עד שתהיה הצהרה ברורה של ממשלות בריטניה ואמריקה.

לא מובן איך שהציונים, מרוב פרנואידיות-מפלגתית, מזלזלים בסיוע של הוועד היהודי האמריקאי עם החרדים במאבקם נגד מדיניות הספר הלבן ולמען עליה החופשית, בה אנו מאוחדים! העיוורון הזה עלול לעלות ביוקר לאינטרסים יהודיים אמיתיים.

סא.

"חלוקת הארץ היא באופן מעשי יותר גרועה אפי' מ'ספר הלבן'"

בהמשך:

על כך משיב לו הרב בלוי: עתה נתגלה מה שלא הי' ברור מכבר שהציונים באמרם "מדינה יהודית" מתכוונים הם על חלוקת ארץ-ישראל. כמובן שבשבילנו אין זה הבדל, מפני שהתנגדותנו אינה תלוי' בשטח.

אבל חושבני, שנגד חלוקה יהיו חוגים ציונים רבים, וחלוקת הארץ היא באופן מעשי יותר גרועה אפי' מ'ספר הלבן'. ספר-הלבן אוסר על היהודים ע"פ החק לקנות קרקעות בחלק מארץ-ישראל אבל זה עדיין אפשר ברשיון מהנציב, אבל חלוקת הארץ מפקיעה בהחלט חלק מארץ-ישראל מכל

אפשרות של קנית קרקעות ע"י יהודים מפני שהחלק הזה ימצא במדינה ערבית. ואע"פ שבנוגע לעליה אין הגבלה חוקית במדינה יהודית הרי תהי' הגבלה הכרחית מכח הקליטה בשטח צר שכזה.

ס.ב.

"היהדות החרדית מתנגדת לריבונות של מדינה ערבית על חלק מארץ ישראל"

בהמשך:

ולכן כשם שעלינו ללחום נגד ספר-הלכן יש לנו ללחום בכל תוקף נגד חלוקת הארץ, ובמלחמתנו זו נמצא שותפים אפילו מבין אלה שהם בעד מדינה יהודית בכל אר"י.

למדנו, שהתנגדות היהדות החרדית לחלוקת ארץ-ישראל הרבה יותר משהיא מתנגדת ל'מדינה יהודית-חילונית', היא מתנגדת לריבונות של מדינה ערבית על חלק מארץ ישראל. כי אם תחת ריבונות יהודית חילונית עדיין ניתן לשומרי תורה זכות להתיישב בה, עם כל המגבלות וההתנכלויות של מוסדות המדינה, הרי באותם חלקי ארץ ישראל שתקום בהן מדינה ערבית - בכלל לא יהיו יהודים רשאים להתיישב.

עד כאן מן הכתבה האמורה.

ס.ג.

"שרייבר"

בשעתו נהגו לכנות את מי ששימש מורה למקצועות החול, שנלמדו שעה אחת בכל יום, ב"חדר" בשם "שרייבר".

סיבת הכינוי האמור, שתרגומו המילולי הוא: כתבן, היא כיון שבאותן שנים לא היה נהוג כלל לכתוב בשיעורי הקודש, ואילו בשיעורי מקצועות החול השתמשו התלמידים במחברת ובעיפרון.

למעשה, בשנות הכ"ף המוקדמות שימשתי בעצמי כ"שרייבר" בתלמוד תורה של חסידות בעלזא ברחוב הושע בירושלים. למשך כשעה ביום הייתי מלמד את תלמידי הכיתה הגבוהה, כעשרים ילדים בגיל בר מצווה,

קצת כתיבה וחשבון, על קצה המזלג. בסיום שנת הלימודים הורתה לי הנהלת תלמוד התורה להמשיך עם הנערים ב"זמן" הבא לכיתת ה"מכינה" בישיבה הקטנה של בעלז ברחוב אגריפס.

להלן יסופר על ה"שרייבר'ס" שהכרתי בשנות ילדותי, בהם למדתי בת"ת "עץ חיים". יצויין כי חלק מן המסופר בנידון נדפס כבר ב"לקט ופרט" ונשנה כאן בשל הפרטים הנוספים שיובאו להלן.

סד.

הרה"ח ר' שמואל שאולזון ע"ה

הרה"ח ר' שמואל שאולזון ע"ה, מנכבדי וחשובי חסידי חב"ד, כיהן, כידוע, בשנותיו האחרונות כסגן ראש עיריית ירושלים מטעם אגודת ישראל.

את הרב שאולזון הכרתי משחר ילדותי משתי זויות, ואינני יודע מה קדם למה: הוא שימש תקופה מסויימת כ"שרייבר" בת"ת "עץ חיים" ואני למדתי אצלו. כן היה ממקורבי סבי רבי משה בלוי זצ"ל ועבד בשירותו.

כעבור שנים הייתי בקשר רצוף אתו בעניני ציבור, עסקנות חבדי"ת וכו'.

מצאצאיו אציין את בתו הרבנית יהודית ניסלביץ' תחי', בוגרת "בית חנה" המשמשת כיום כמחנכת מסורה ומוכשרת בבית הספר האמור ואשתו של הרה"ח ר' חיים שי', שליח כ"ק אדמו"ר זי"ע בשכונת מזרח תלפיות בירושלים.

סה.

ר' יצחק יעקב ילין ע"ה

מי ששימש כ"שרייבר" בכתה העליונה בת"ת "עץ חיים" היה ר' יצחק יעקב ילין ע"ה, שחיבר מספר ספרים בענייני דקדוק לשון הקודש.

הלימוד של המקצועות האמורים התקיים במשך חמשה ימים בשבוע, כאשר בכל יום הוקצבה שעה ללימוד זה, שכלל בשלשה ימים לימוד דקדוק בלשון הקודש, ובשני הימים הנותרים למדו חשבון בסיסי.

זו היתה, למעשה, כל ההשכלה החילונית שניתנה לתלמידים. יצויין גם כי לא היתה הקפדה מיוחדת על השתתפות בשיעורים אלה.

סז.

מבני משפחת ריבלין

בשנות לימודי בת"ת "עץ חיים" שימשו ארבעה מבני משפחת ריבלין בתפקיד "שרייבר": הרב חיים, הרב משה והרב יצחק שהיו אחים, וכן הרב שמואל, שהיה אחיינם והצעיר מביניהם, זכר כולם לברכה.

הרבה יש לספר על כל אחד מהם ועל המקצוע האמור בו עסקו.

לת"ת "עץ חיים" היה סניף בשכונת "זכרון משה" שכונה בשם ת"ת "סיני", בו למדו בגילים צעירים יותר מאשר ב"עץ חיים". בת"ת זה היתה מקהלה עליה ניצח רבי שמואל ריבלין ע"ה. אחד משירי המקהלה הזכורים לי הוא שיר על המלים "משה קיבל תורה מסיני".

סז.

מה ההבדל בין התשובות?

בהיותי ילד כבן 10 שמעתי מרבי שמואל ריבלין, שהוזכר לעיל, את ה"ווארט" דלהלן.

על תשובתו של בלעם אל בלק "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלוקי לעשות קטנה או גדולה" (בלק כב, יח) מפרש רש"י: מלא ביתו כסף וזהב. למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים, אמר, ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו, שהרי צריך לשכור חיילות רבות ספק נוצח ספק אינו נוצח, ואני ודאי נוצח.

במסכת אבות (פרק ו', משנה ט') מובאת תשובה דומה של רבי יוסי בן קסמא: "אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה".

ודרוש ביאור: במה שונה תשובתו של רבי יוסי בן קסמא מתשובתו של, להבדיל אלף אלפי הבדלות, בלעם הרשע, הרי, לכאורה, תוכן שתי התשובות דומה?

ראה להלן.

ס.ה.

בין "לא דוצה" ל"לא יבול"

התשובה לשאלה האמורה היא:

בלעם אמר: "...אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלוקי", ומובן מדבריו שהוא עצמו היה חומד את ממונו של בלק ורצה לעבור על ציווי הקב"ה, אלא שהדבר לא היה ביכלתו, ואילו רבי יוסי אמר "אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה", כלומר שהדבר נבע מרצונו האישי של העדפת מקום התורה על כל הון דעלמא.

*

הובא לידיעתי כי את התשובה האמורה כותב החיד"א בספרו "ראשי אבות" על מסכת אבות במשנה האמורה.

ס.ט.

רבי זלמן דיבלין

אביו של רבי שמואל ריבלין, שנזכר לעיל, היה רבי זלמן ריבלין, שכיהן כחזן בית הכנסת "שירת ישראל" ששכן ברחוב "יהודית". בבית הכנסת האמור היתה מקהלה אותה הקים רבי זלמן והוא היה החזן של המקהלה. המנצח במקהלה זו היה בנו של רבי זלמן, רבי שמואל המוזכר לעיל.

רבי זלמן, שהיה חזן, כאמור, נהג לומר בדרך צחות כי מלבד ראשי התיבות המפורסמים של המלה "חזן": חזנים זיינען נאראנים (= חזנים הינם טפשים), ישנם ראשי תיבות נוספים: חוץ זלמן נישט (= חוץ מזלמן שאינו כזה)...

אחד מהמשתתפים במקהלה של רבי זלמן, שהורכבה מבחורים ונערים, היה הרב שלום רקובסי שלמד עמנו בכתה ב"עץ חיים".

ע.

"זיהיו נקדאים לפני המלך גז" (אסתר ו, א)

בשנת תשי"ז הזכרתי את רבי זלמן ריבלין ואת הרב שלום רקובסקי במכתב שכתבתי, יחד עם הרה"ח ר' מרדכי רוקח, אל כ"ק אדמו"ר זי"ע.

המכתב הובא במלואו ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ה, קנד. לפיכך יועתק ב"שביב" דלהלן רק החלק שבו מוזכרים השמות האמורים.

יושם לב שעל המכתב חתמתי בשם "תמרל" כשם אמי. היה זה (בשנת תשי"ז) לפני שכתבתי לרבי על כך וקיבלתי (בשנת תש"כ) את תשובתו שיש לכתוב "טעמרל" כמו שסיפרתי בהרחבה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ג, נג.

עא.

"ולירושלים עירך"

ב"ה, ירושלים, יום ד' י"ב מרחשון תשי"ז

אל כ"ק אדמו"ר שליט"א

הננו מצרפים פה תוי נגינה לשני שירים המיוחסים ע"י מישהו לאדמו"ר הזקן...

ב. ולירושלים עירך.

החזן הר"ר שלמה זלמן רבלין (ממשפחת רבלין – תלמידי הגר"א) מיסד מכון ומקהלת "שירת ישראל" ורבים בחזנות של הרבה מצעירי החזנים בירושלים אומר אשר בצעירותו שמע כמה פעמים בהתועדויות אנ"ש חסידי חב"ד בעיה"ק חברון את הנגון הזה כנגון אדמו"ר הזקן.

החזן הנ"ל משתתף תכופות בסעודה שלישית בביהכ"נ חב"ד ב"מזכרת משה" אשר בשכנותו, כמו"כ סייע ליסוד ביהכ"נ הנ"ל.

התוים נרשמו ע"י החזן הצעיר שלום רקובסקי בנו

של הרב אבא רקובסקי ממורי ההוראה של המועצה הדתית בירושלים. הנ"ל הוא תלמיד ישיבת עץ חיים פעיה"ק ותלמידו בחזנות של ר' זלמן רבלין הנז'. כמו"כ הוא כתב לפני זמן מה מכתב לכ"ק אדמו"ר שליט"א ואף קבל מענה קדשו.

מרדכי ראובן בן דבורה רוקח
טובי בן רחל תמרל בלויא.

עב.

מכתב הרה"ג הרה"ח רבי טוביה שי' זילברשטרום

ב"ה. ימי התשלומין ה'תשפ"ד

הגה"ח ספרא וסייפא

מרבץ תורה לעדרים

בנחל עדנים ולקוטי אמרים

הרב טובי בלוי שליט"א

שלום וברכה וכט"ס!

בנועם נתקבלו הקובץ והספר, ובהם גם פנינים ועובדות, ומה טוב ונעים לראותו מוסיף הולך ומאיר ומפיץ מעיינותיו חוצה, כה יתן ה' וכה יוסיף, להרעיף טללי עדנים, ציצים ופרחים, לתורת ה' תמימה, משיבת נפש.

ולחביבותא, כמה עובדות על תוכן הספר.

עג.

"כי טוב סחרה מכל סחורה"

א. בתחילתו מזכיר על שמחת הנשואין במשפחות החסידים ברוק-גרשטנקורן.

שמעתי מאדמו"ר ה'נתיבות שלום' שהשתתף בשבע ברכות של שמחה הנ"ל, מחמת ששימש כראש ישיבה בתומכי

תמימים, והגיע להשתתף היחזון אישי, בהיותו בעירו של הרב
גרשטנקורן.

הרב ברוק נשא דברים מתובלים בדברי תורה וחסידות
דרוש ואגדה, בעת שנכנס החזו"א, והתיישב בפאתי השולחן,
והקשיב ברוב התפעלות.

כאשר סיים הרב ברוק, נשאל ע"י החזו"א, מה עיסוקו,
ויען, יש לו חנות, ומה מוכרים שם? לימוד חסידות בוקר וערב,
ובינתיים שעות מרובות בלימוד הנגלה.

התפעל החזו"א, והוציא מכיסו סכום מכובד באומרו, זה
בשביל החנות שלכם.

עד.

"קנאת סופרים"

סיפור דומה שמעתי מראש ישיבת בריסק הרב מאיר
סולוביצ'יק זצ"ל.

בעיר בריסק היה מנין חבד"י, ואחד מהם, הרב ברלין,
היה מגיע לעתים תכופות לאביו הגרי"ז, הבריסקער רב זצ"ל,
להשתעשע בדברי תורה. הן בעומק הסוגיא, וכך המשיך בענייני
השכלה בתורת החסידות.

באחד הפעמים, קם הגרי"ז ממקומו, והלך לקראת
הרב ברלין וחיבקו ואומר לו, הרי אני מקנא בכם. והוא נבהל,
מדוע הרב יקנא בי. והרב הסביר, אנו נמצאים במצב חמור,
עם התנכלויות מהתושבים המשכילים וכו', וכל יום נערכים
להתמודד ביום שלמחרתו, והנה גר בבריסק יהודי גאון שכלתני,
מופשט מענייני עוה"ז, והסביבה לא משפיעה עליו כלל, ושוב
הפטיר, אני מקנא בכם.

ונעניתי לראש הישיבה, כאשר הגרי"ז הכיר חסיד חב"ד
אמיתי, הרי נתקנא בו, וכיו"ב עם סיפור החזו"א הנ"ל...

עה.

"אין לי צורך בפירושים נוספים"

ב. הזכיר הסיפור עם ה'אמרי אמת', לכל יהודי את פירוש התהילים שלו.

בזכרוני, כאשר יו"ל מחזור עם פירוש הפיוטים, רכשו בני משפחת ציינורט, מחזור לימים נוראים להרב נטע זצ"ל.

אחר החגים, החזיר להם המחזור באומרו, שנים מתפלל אני, ומתבונן במלכותו של הקב"ה, ומתפלל על בני חיי ומזוני, וזה הפירוש של כל תפילה ופיוט.

אין לי צורך בפירושים נוספים.

עז.

"ישועתו של הקב"ה היא ישועתן של ישראל"

ג. בסופו, פירוש התניא 'שמח ישראל בעושיו'.

ראיתי בימים אלו דברי המדרש תהילים בפסוק 'יגל לבי בישועתך'. א"ר אבהו זה אחד מן המקראות הקשין שישועתו של הקב"ה היא ישועתן של ישראל. יגל לבי בישועתנו אין כתיב אלא בישועתך. אמר דוד ישועתך הוא ישועתנו.

מעין פתיחתי אסיים באיחול מקול"ע, ימשיך כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח.

בברכה ובהוקרה

טובי זילברשטרום

עז.

”אם ריץ לבך – שוב לאחזר”

נאמר בהקדמת תקוני הזהר (ז, א): ”אם ריץ לבך – שוב לאחזר”.

אחד הפירושים לפי הגירסה האמורה הוא:

אם לב האדם בוער בתשוקה לתאוה מסויימת – על האדם לרסן אותו, לשלוט עליו ולהסיג אותו לאחזר, באמצעות שכלו, שכן ”המוח שליט על הלב” (לשון כ”ק אדמו”ר הזקן נ”ע בתניא קדישא).
ראה להלן.

עה.

”אם ריץ לבך – שוב לאחד”

אמנם יש גירסה נוספת בהקדמת תקוני הזהר שם, שהיא כנראה נכונה יותר (ראה ב”כסא מלך” שם), לפיה נאמר: ”אם ריץ לבך – שוב לאחד”.

פירוש הדברים לפי גירסה זו יובן לאחר שנקדים:

ידוע המבואר בתורת החסידות על הפסוק (יחזקאל א, יד) ”והחיות רצוא ושוב” שבו מרומז שתי התנועות היסודיות בעבודת ה’: ”רצוא” – השאיפה להתעלות ולהדבק בה’, ו”שוב” – עשיית המצוות דווקא בעולם הזה כדי להשלים את הכוונה האלוקית בבריאת העולם.

זה, אם כן, פירוש הגירסה האמורה (ראה תניא קדישא, פרק נ):

אם לב האדם בוער, לא בתשוקה לתאוה מסויימת, אלא להיפך: בתשוקה עזה להדבק בקב”ה ולהתנתק מן העולם והגשמיות, תנועה של ”רצוא”, על לילות הנפש (כפי המוסבר על נדב ואביהוא וכן עזאי, ראה ב”שכיבים” שב”לקט זפרט” טו, עד-עו) – על האדם לרסן את עצמו ולעבור לעבודת ה’ בתנועה של ”שוב”, כלומר: לעסוק בזיכוך הגשמיות כדי שהעולם יהיה ”דירה” לקב”ה ויוכל להיות מאוחד עמו וחדור באחדותו יתברך.

ע.ט.

הקריאה בשמו של אברהם אבינו

בתחלת פרשת העקדה מתארת התורה את קריאת הקב"ה אל אברהם במלים: "ויאמר אליו אברהם, ויאמר הנני" (וירא כב, א). מאידך, בסיום הפרשה נאמר: "ויקרא מלאך ה' אל אברהם שנית מן השמים" (כב, טו).

לכאורה דרוש ביאור: מדוע בפעם הראשונה קרא הקב"ה בשמו של אברהם, בשונה מן הפעם השניה?
ראה להלן.

פ.

דווקא בפעם השניה לא היה צורך לקרוא לאברהם אבינו בשמו

ניתן, אולי, לתרץ לאחר שנקדים:

כאשר אנו רוצים לומר משהו לאדם הנמצא יחד עמנו ותשומת לבו מרוכזת בנו – אין כל צורך לפנות אליו בהזכרת שמו. מאידך, כאשר תשומת לבו של אדם אינה מופנית בשלמות אל הקורא יש צורך בקריאה בשמו.

על פי זה ניתן לומר, שבקריאת הקב"ה אל אברהם בציווי על העקדה היה צורך בהזכרת שמו של אברהם כדי לרכז את תשומת לבו של אברהם למלא את הציווי. מאידך, לאחר עמידתו של אברהם בנסיון העקדה, הן בתנועת ה"רצוא" שלו שהתבטאה בעקידת יצחק, והן בתנועת ה"שוב" שהתבטאה בהקרבת האיל (כמוסבר בהרחבה ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ג, כד. ד, ער. יג, פה), היה אברהם מסור ונתון בכל כוחות נפשו לקב"ה ולעבודתו כפי רצונו ולכן לא היה צורך לקרוא בשמו.

*

בהזדמנות קודמת התייחסנו בהרחבה לפסוק (כב, יא) בו נאמר "ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר אברהם אברהם", וביארנו מדוע היה צורך לקרוא בשמו של אברהם פעמיים (ראה "שביבים" שב"לקט ופרט" ג, כד. יב, קמא), אך כאן עסקנו בביאור עצם הקריאה בשם אברהם.

פ.א.

הרה"ח ר' יעקב משה וידיסלבסקי ע"ה

לאחרונה נפטר אחד מזקני וחשובי חסידי גור וחבר הנהלת איחוד מוסדות גור: הרה"ח ר' יעקב משה וידיסלבסקי ע"ה, בן תשעים וחמש שנה.

לפרנסתו עבד כרואה חשבון, ובמשך למעלה מארבעים שנה שימש גם כרואה חשבון במוסדות שתחת הנהלתו.

לאחר פטירתו פורסמו קורות חייו וביניהם שאביו, הרה"ח ר' מאיר וידיסלבסקי ע"ה, התגורר בחיפה וזכה שכל אדמור"י גור שהתארחו בחיפה התאכסנו בביתו.

ראה להלן.

פ.ב.

השבת האחרונה בחיפה

בעקבות זאת נזכרתי במה שסיפר לי בנו, הרה"ח ר' יעקב משה ע"ה, בהזדמנות מסויימת, כדלהלן.

הפלגתו האחרונה של סבי רבי משה בלוי זצ"ל היתה ביום ראשון ג' סיון תש"ו מנמל חיפה (ההפלגה היתה לארצות הברית אך בשל מחלתו הורידו את סבי באיטליה, וביום שישי ח' סיון תש"ו הסתלק סבי זצ"ל). כדי להפליג ביום ראשון מחיפה היה על סבי זצ"ל לשבות בחיפה.

סיפר לי ר' יעקב משה ע"ה שזכור לו שבאותה שבת התאכסן סבי זצ"ל בביתם, ואף התלווה אל סבי זצ"ל שהוזמן לדרוש בפני חברי "צעירי אגודת ישראל" בחיפה. היה זה למעשה, כמפורסם, נאמו האחרון של סבי זצ"ל.

פג.

מה הקשר בין "השיבה שופטנו" לבין "ומלוך עלינו אתה ה' לבדך"?

בתפלה העמידה אנו אומרים: "השיבה שופטנו כבראשונה, ויועצינו כבתחילה, והסר ממנו יגון ואנחה, ומלוך עלינו אתה ה' לבדך בחסד וברחמים, בצדק ובמשפט".

לכאורה דרוש ביאור: מה הקשר בין "השיבה שופטנו" לבין "ומלוך עלינו אתה ה' לבדך"?
ראה להלן.

פד.

בתקופת השופטים הקב"ה מלך לבדו

ניתן, אולי, לתרץ:

לפני תקופת המלכים בעם ישראל, שהחלה בשאול המלך, היתה בהיסטוריה היהודית תקופת השופטים. כידוע, כאשר ביקשו בני ישראל למנות מלך התרעם על כך שמואל הנביא.

ניתן, אולי, להסביר זאת כך: מלך בישראל הוא אמנם ממוצע בין העם לבין הקב"ה, אבל בכל זאת יש חסרון בכך, משום שסוף סוף יש ממוצע ביניהם, המלך.

לפני תקופת המלכים, לעומת זאת, לא היה כל חסרון בשופטי ישראל, כיון שהם לא נחשבו כלל לממוצע, והיה ברור שרק הקב"ה הוא המלך. לכן כאשר ישובו שופטנו כבראשונה - ישוב הקב"ה למלוך עלינו לבדו.

פה.

התלמידים שהיו לאדמודי"ם

בתקופת סוף מלחמת העולם השנייה, בעודי נער פחות מבן עשר, הגיעה קבוצת בחורים פליטי השואה מהונגריה ללמוד בישיבתו של הגר"צ דושינסקי זצ"ל.

שניים מאותם בחורים, שזכורים לי במיוחד, היו לימים לאדמורי"ם. האחד היה הרה"ק רבי יחיאל מיכל מיכלוביץ זצ"ל. מאוחר יותר התפרסם כאדמו"ר מזלאטשוב וניהל את חצרו בנתניה, ובשנותיו האחרונות – במונסי.

השני היה הרה"ק רבי צבי רוזנבוים זצ"ל, חתנו של הרה"ק רבי חיים מרדכי מנדבורנה זצ"ל (חתן נוסף היה הרה"ק רד"מ מקרעטשניף זצ"ל). מאוחר יותר התפרסם רבי צבי כאדמו"ר מקרעטשניף, הנהיג את חצרו בקריית אתא ומאוחר יותר חזר לירושלים.

על שני האישים האמורים סיפרנו בפרוטרוט ב"שביבים" שב"לקט זפרט" ג, קסב-קסה. ד, קכט-קל. טז, קיג. כא, קג.

פו.

שבת קודש לעם קדוש

בנוסח הקידוש בליל שבת קודש נאמר כך (לפי נוסח כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע בסידורו): "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו, ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו, זכרון למעשה בראשית, תחלה למקראי קודש, זכר ליציאת מצרים. כי בנו בחרת ואותנו קידשת מכל העמים, ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו. ברוך אתה ה' מקדש השבת".

לכאורה דרוש ביאור: מה פשר המלים "כי בנו בחרת..."?

ניתן, אולי, לתרץ זאת בפשטות:

אנו אומרים בקידוש כך: מדוע מגיעה לנו המתנה הגדולה של שבת קודש? כיון שהקב"ה בחר בנו וקידש אותנו! כלומר: הקב"ה מעניק דווקא לנו את הקדושה הנשגבת של השבת כיון שאנו בעצמנו קדושים (הקב"ה קידש אותנו)!

פז.

בדיקת הציצית לאור הלבנה

לאחר סדר קידוש לבנה כתב כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע בסידורו: "וינער שולי הטלית-קטן", ומקור הדברים בהנהגת האריז"ל המובאת בפרי עץ חיים (שער ראש חודש, פרק ג, ושם נתבאר הטעם לכך) וכך הוא מנהגנו.

יש בחצרות חסידים מי שנוהגים לבדוק את חוטי הציצית לאור הלבנה. אחד מן הטעמים שנאמרו על המנהג האמור הוא:

במסכת ברכות (פרק א, משנה ב) נאמר: "מאימתי קורין את שמע בשחרית, משיכיר בין תכלת ללבן". הרע"ב מפרש: בין תכלת ללבן – בין חוטי תכלת לחוטי לבן שבציצית.

כלומר: הסימן לכך שהאיר היום היא ההכרה בין החוטים השונים שבציצית. מכך מובן שבבילה לא ניתן להבחין בכך, משום שאור הלבנה חלש מאור השמש.

בקידוש לבנה אנו מבקשים: "ויהי רצון . . למלאות פגימת הלבנה ולא יהיה בה שום מיעוט, ויהיה אור הלבנה כאור החמה כאור שבעת ימי בראשית, כמו שהיתה קודם מיעוטה". לכן בודקים את חוטי הציצית לאור הלבנה, כדי להמחיש את האור הרב שיופק ממנה לאחר מילוי הבקשה האמורה, ולאורו יהיה ניתן להבחין בין צבעי חוטי הציצית.

פח.

"ועד הישיבות" ו"איחוד הישיבות"

כבר סופר (ב"שביבים" שב"לקטופרט" ד, רעט) כי "ועד הישיבות בארץ ישראל" הוקם על-ידי הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, גאב"ד לוצק, שהעמיד את הגאון רבי יצחק אייזיק הלוי הרצוג זצ"ל כנשיא הועד. עם הקמת ה"ועד" הצטרפו אליו רוב הישיבות בארץ ישראל ולמעשה הוא הפך לגוף המרכזי המייצג את הישיבות בארץ.

מספר ישיבות שנמנו על חוגי העדה החרדית לא רצו להצטרף ל"ועד" בשל העובדה שהרב הרצוג כיהן כנשיאו ולכן הקימו ארגון מקביל בשם "איחוד הישיבות בארץ ישראל" שעמד תחת נשיאותו של הגר"צ

דושינסקי זצ"ל. בין הישיבות שהיו חברות ב"איחוד" היו: ישיבתו של הגרי"צ דושינסקי, "תורה ויראה" ו"שומרי החומות".

ממנהל ה"איחוד" שימש הרה"ג רבי יצחק דוד צוובנר (שאג) זצ"ל, אשר, דרך אגב, בין חתניו נמנה הרה"ח ר' שמשון לייב הלפרין ע"ה. ראה להלן.

פ.ט.

מחאתו של רבי עמרם בלוי זצ"ל

כבר סופר (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" ד, רעה-רעט. י, קיה) על אנקדוטה משעשעת שזכורה לי מימי לימודיי ב"אוהל משה":

כאשר ישיבת "אוהל משה" הצטרפה, מטעמים שונים, ל"ועד הישיבות" לא מצא המהלך האמור חן בעיניו של דו"ז רבי עמרם (ברשי"י) בלוי. לאות מחאה פרש רבי עמרם מן הלימודים בכולל, והוקמה ישיבה בעבורו בתוך אולם בית הכנסת "קהל יראים - חסידים" שם התקיימו הלימודים של ישיבת "אוהל משה". הוא ישב בצד לבד על ספסל נפרד, והוא היה התלמיד היחיד בישיבה שהוקמה, תחת השם "ישיבת שלום יצחק", על שם אביו, הגאון רבי יצחק שלמה זצ"ל...

כן סופר (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" י, קיה) כי בהתייחסות לכך אמר לי הגאון רבי שלמה מינצברג שליט"א, רבה של קהילת "תפארת ירושלים" ונכדו של רבי עמרם, כי היה למראה עיניו העתק ממכתב שכתב רבי עמרם להנהלת "אהל משה" ובו כתב שהוא מתחרט על המהלך האמור, שאינו נראה בעיני הבריות כדבר רציני, ולכן הוא אינו מעוניין לקבל כל מילגה על המשך לימודיו בכולל, לא מטעם "אהל משה" ולא מטעם "שלום יצחק". ראה להלן.

צ.

הנהגתו של הגר"ד יונגרייז זצ"ל בנידון

על כל האמור יש להוסיף ולציין כי הגאון האדיר רבי דוד יונגרייז זצ"ל, ראב"ד "העדה החרדית", שלמד ולימד אז ב"אוהל משה", לא מצא לנכון

להצטרף למחאתו האמורה של רבי עמרם, והמשיך ללמוד וללמד ב"אוהל משה", למרות שהצטרפה ל"ועד הישיבות", כאמור.

צ.א.

שני המזבנים של "שתום העין"

להלן "ווארט" ששמעתי מבני הרה"ג הרה"ח רבי פרץ אוריאל שליט"א: על בלעם נאמר בתורה (בלק כד, ג) "שתום העין". במקרא האות ש' שבמלה "שתום" היא שי"ן ימנית, אך בספרי רבים מגדולי ישראל מצינו את הביטוי "סתום העין", דבר שהשתלשל כנראה מקריאת "שתום" בשי"ן שמאלית, הנשמעת כמו האות ס'.

יתכן ששני האופנים האמורים מקבילים לשני פירושי רש"י על אתר: א. במובן של עין עקורה וסתומה. ב. במובן של עין פתוחה, כפי שתרגם אונקלוס: "דשפיר חזי", על שם היות בלעם נביא ורואה למרחוק.

על פי דברי רש"י בסיום דבריו שבלעם היה עיוור בעין אחת ניתן, אולי, לומר לתווך בין שני הפירושים בכך שבלעם נקרא "סתום העין" על שם העין שבה היה עיוור, ו"שתום העין" על שם עינו השניה שהיתה פקוחה. ראה להלן.

צ.ב.

שי"ן ועין ימנית ושמאלית

ממשיך בני הרה"ג הרה"ח רבי פרץ אוריאל שליט"א:

ניתן, אולי, לפרש את המשמעות הפנימית של האמור ב"שביב" הקודם לאחר שנקדים:

ידוע סיפורו של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע (לקוטי דיבורים, חלק ד', דף תשו עמוד ב) שבהיותו ילד בן ארבע שאל את אביו כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע: מדוע ברא הקב"ה לאדם שתי עיניים בעוד שברא לו פה ואף אחד. בתגובה שאל הרבי מוהרש"ב את בנו האם הוא יודע את אותיות האלף-בי"ת. התשובה היתה חיובית. שוב שאל הרבי מוהרש"ב: האם אתה יודע מהו ההבדל בין "שי"ן ו"סי"ן"? הרבי מוהרי"צ ענה: ב"שי"ן הנקודה נמצאת

מצד ימין וב"סיין" היא נמצאת מצד שמאל. הרבי מוהרש"ב אמר: ישנם דברים, כמו סידור ויהודי, שיש להסתכל עליהם בעין ימין וישנם דברים, כמו סוכריה וצעצוע, שעליהם יש להסתכל בעין שמאל. עד כאן סיפורו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע.

ראה להלן.

צג.

שני העיניים והשי"נים של בלעם

ממשיך בני הרה"ג הרה"ח רבי פרץ אוריאל שליט"א:

על פי כל האמור ניתן, אולי, לומר:

כוחו של בלעם היה, בין השאר, בכך שהיתה לו יכולת לפרש כל דבר לחיוב ולשלילה ופרשנותו היתה משפיעה על המציאות.

דבר זה בא לידי ביטוי בשני עיניו של בלעם: העין הימנית, הפקוחה והרואה באופן חיובי, הנרמזת ב"שתום" בשי"ן ימנית, והעין השמאלית, הסתומה, הרואה באופן שלילי, הנרמזת ב"סתום" בשי"ן שמאלית.

כך גם לגבי בני ישראל: בלעם רצה להסתכל עליהם בעינו השמאלית ולחפש את מגרעותיהם ולקללם, אך הקב"ה רצה שבלעם יסתכל עליהם בעינו הימנית ויראה את מעלותיהם ויברכם, כפי שאכן התרחש בפועל.

צד.

מכתבו של הגאון החסיד רבי ישעיהו הרצל שליט"א, רבה של "נוף הגליל"

טרם הדפסת קונטרס זה הגיע אליי מכתבו של הגאון החסיד רבי ישעיהו הרצל שליט"א, רבה של "נוף הגליל".

יצויין כי את המענה על המכתב ניתן לראות לעיל בקונטרס זה, במדור "נחל עדנים" על מזמור יט, פסוק יא.

צה.

מדוע בתהלים בקמץ ובתפלה בפתח?

ב"ה, י' תמוז תשפ"ד

כבוד

ידידי הנכבד וכו' הגה"ח הרב טובי' בלוי שליט"א

ספרא רבא ורב בנוה יעקב וכו'

שלום וברכה!

הריני להעיר תשומת לב לדברים דלקמן:

פלא בעיני על כך שבספר תהילים פרק י"ט כתוב הפסוק
"הנחמדים מזהב ומפז רב..." כשהפ' של "מפז" בניקוד קמץ,
ובתפלת שחרית של שבת מובא פסוק זה ושם הניקוד של הפ' של
"מפז" הוא בניקוד של פתח.

כמו כן בפרק קכ"ד בפסוק "נפשנו כציפור נמלטה מפח
יוקשים הפח נשבר וכו'", הניקוד על האות ב' של "נשבר" הוא
בניקוד של קמץ ובתפלת שחרית של שבת הניקוד על הב' של
"נשבר" הוא בניקוד של פתח.

צו.

בין "לא תרצח" בקמץ ל"לא תרצח" בפתח

מעניין לעניין בהקשר של קמץ ופתח מוצאים אנו בעשרת
הדברות, שלכאורה לא נראה קשר ביניהם, בכ"ז אמרתי לצרפו
להני"ל:

"לא תרצח, הנה בציבור קורין לא תרצח בקמץ תחת
הצדי"ק וביחיד קורין בפתח תחת הצדיק (עיין במג"א סימן
תצ"ד). אומר החתם סופר בשם מורו בעל ההפלאה זצ"ל, רמז
למה שדרשו חכז"ל "כי רבים חללים הפילה" זה תלמיד שלא
הגיע להוראה ומורה, שפותח פיו לכל מי ששאלו דבר, וזה "לא
תרצח" בפתח, "ויעצומים כל הרוגיה" זה תלמיד שהגיע להוראה

ואינו מורה, שמקמץ להשקות אחרים מבאר תורתו, וזה "לא תרצח" בקמץ, רמז שלא תקמץ מלהורות".

בתקוה לקבל הסבר להנ"ל, ותודה מראש.

בכבוד רב עם כל הברכות בגשמיות וברוחניות ולגאולה שלימה על ידי משיח צדקנו בקרוב בימינו אמן.

יישר כח גדול על ביאורי תהילים נחל עדנים.

הרב ישעיהו הרצל

צז.

כיצד מחנכין כהן גדול בבגדי לבן?

במסכת יומא (יב, א-ב) עוסקת הגמרא במקרה שאירע פסול בכהן הגדול ביום הכיפורים לאחר הקרבת תמיד של שחר.

הגמרא דנה בשאלה כיצד ניתן לחנך את הכהן המחליף כדי שיהיה כהן גדול, "הרי עבודת יום הכפורים שאחר התמיד בארבעה בגדים היא ובמה הוא ניכר שהוא כהן גדול מעולם, והיכן יצא מהדיוטות שתהא עבודת היום נעשית בכהן גדול" (לשון רש"י שם).

הגמרא מיישבת את השאלה האמורה באופנים שונים, יעו"ש. ראה להלן.

צה.

מה ההבדל בין 'מגבעת' ל'מצנפת'?

התוספות על אתר (יב, ב ד"ה אלא) מביאים את פירוש ריב"א ש"הא דגבי כהן גדול כתב 'מצנפת' ובכהן הדיוט כתב 'מגבעות' לפי ששל כהן גדול היתה קצרה, שהיה צריך להניח תפילין וציץ, אבל של כהן הדיוט היתה רחבה, שלא היה מניח ציץ".

לפי הפירוש האמור מקשים התוספות: מדוע לא תירצה הגמרא את השאלה האמורה בכך שחינוכו של הכהן הוא על ידי המצנפת של הכהן

הגדול, השונה מזו של כהן הדיוט? ומתמצים: "דהא לא חשיב חינוך כיון דשוין הן אלא שזו קצרה וזו רחבה".
ראה להלן.

צ.ט.

מדוע לא לזמור שביום הכיפורים לא היה הבדל בין מגבעת למצנפת?

ניני התמים המצויין מנחם מענדל שי' שפרינגר שאל על תירוץ התוספות את דלהלן.

מדברי התוספות בתירוץ נראה שהבינו שגם ביום הכיפורים היה הכהן הגדול חובש מצנפת קצרה, אלא שהתוספות מתמצים שהשוני שבמצנפת הקצרה מן המגבעת הרחבה אינו מהווה שינוי מספיק.

אמנם יש מקום ללמוד באופן שונה (ראה סוף תוספות דיבור המתחיל ואל - סוכה ה, א), שכיון שביום הכיפורים אין מניחים תפילין (שהרי בשבת ויום טוב אין מניחים תפילין) וכן בגדי לבן אינם כוללים ציץ - חבש הכהן הגדול מצנפת רחבה, בדיוק כפי המגבעת של כהן הדיוט.

לפי אופן זה לא קיים כלל הקושי מדוע לא חונך הכהן במצנפת - כיון שהיא היתה שווה לגמרי לזו של כהן הדיוט.
לפי האמור אין מקום, לכאורה, לקושיית התוספות.

ק.

הקשר בין 'מוסף' לפנחס

כבר ביארנו (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, ל) שמקומה של הקנאות היא תוספת, מעבר למסגרת של תרי"ג המצוות מדאורייתא ומדרבנן.

כלומר: את כל הוראות התורה יש לקיים בין אם הדבר מונע מתוך הכרה, חיות ורגש אמיתיים, ובין אם לא. מאידך, מעשה קנאות הוא דבר שאין חיוב לעשותו, ולכן עשייתו אפשרית רק למי שרגש אמיתי של קנאות בוער בקרבו.

ניתן, אולי, לומר שהדבר נרמז בכך שמיקומם בתורה של קרבנות המוספים (המוקריבים בחגים) הוא בסוף בפרשת פנחס. לאמור: פרשת פנחס, הסמל של קנאות אמת, היא המקום של ה'מוסף', התוספת.

קא.

מי שלא בוער לו – שלא יצעק!...

כבר ביארנו (ב"שביבים" שב"לקט ופרט" א, ל) שהסיבה שהדוגמא לאדם צבוע היא דווקא "עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס" היא כיוון שכאשר מדובר בהלכה – גם מי שמקיימה ללא כוונה לשם שמים קיים את ההלכה, אך בכל מעשה של קנאות, דבר התלוי ברגש, אי אפשר 'לזייף', ובהיעדר רגש פנימי אמיתי, המעשה הופך לצביעות. אי אפשר להיות קנאי מלאכותי או 'לחקות' קנאות. רק מי שבווערת בליבו אש הקנאות האמיתית, יכול לעשות את מעשה פנחס. אחרת – הוא צבוע.

להלן סיפור מפורסם הממחיש זאת:

פעם שמע הרה"ק מקוצק זצ"ל מישהו שצעק ועשה תנועות חיצוניות בתפלתו והגיב על כך: יש לשחוט אותו!... כאשר התפלאו השומעים לפשר כוונתו הסביר הרה"ק מקוצק זצ"ל: נאמר בצוואת רבי יהודה החסיד (סימן ג) שתרגולת הקוראת כתרגול יש לשחטה. אחד ההסברים לכך הוא שהסיבה שהתרגול קורא היא כיון שהוא חש בבעירה תחת כנפיו, אך התרגולת אינה חשה בבעירה שכזו, ואם כן יש לשחטה: כיון שלא בוער לה – מדוע היא צועקת?...

קב.

עדות מתוך המעצר

בעתון "המבשר" התפרסמה לאחרונה כתבה מאת הרב י. טוורסקי תחת הכותרת "ביטוי הולם", המביאה עדות מתוך המעצר על מהותו ואופיו של דו"ז רבי עמרם ברש"י בלוי זצ"ל.

ב"שביבים" דלהלן יועתקו הדברים בלשונם.

קג.

"בצל קודת בית מאסרו"

כך ב"המבשר":

בעמדנו יובל לפטירתו של הצדיק רבי עמרם בלוי זצ"ל, הנה לפנינו ציטוט נפלא מתוך פרקי זכרונותיו של הרה"ג ר' משה עקיבא סופר שליט"א (מתוך מדור 'זקניך ויאמרו לך', קהילות המבשר - כ"ג אדר ב' תשפ"ד).

"לעת הזאת אני חש חובה גדולה לספר את שחוויתי פעם בצל קורתו של הצדיק רבי עמרם בלוי זצ"ל. יותר נכון בצל קורת בית מאסרו...

היה זה בערך בתש"כ, כשישבנו יחד בבית האסורים ב'מגרש הרוסים' במשך כעשרים וארבע שעות, לאחר הפגנה סוערת שהיתה מול 'מועדון המריבה' בשכונת מאה שערים.

מועדון המריבה תוכנן 'להכעיס' ע"י יהודים תועים, פריצי ישראל, בשאיפה להחדיר רוח עוועים בקרב הצעירים רח"ל. יהודי ירושלים יצאו למחות מכאב לב גדול כנגד תוכנית זדונית זו, וכך באחת ההפגנות היה סערה גדולה ונעצרו הרבה מפגינים, ביניהם אני הקטן יחד עם מי שעמד בראש המערכה - רבי עמרם בלוי זצ"ל.

קד.

"היה בדאי לי להיות בבית הסוהר רק בשביל להכיר אותו"

בהמשך:

חשוב לי לספר את מה שחוויתי באותו יום, שכן, עד לפני הפגנה זו לא הייתי בכלל מחסידי רבי עמרם בלוי, בתור ירושלמי ליטאי, לא ראיתי עין בעין את נושא ההפגנות וחילול השם שנגרם בעקבותיהן ולכן לא הערצתי במיוחד את דמותו של רבי עמרם.

אך לאחר שנקלעתי לאותה הפגנה, חטפתי 'בעיטה' בגב והאשימו אותי שהתקפתי שוטר... ונעצרתי יחד עם רבי עמרם, פגשתי לפתע 'רבי עמרם' אחר לגמרי. היה כדאי לי להיות בבית הסוהר רק בשביל להכיר אותו.

קה.

אין להשוות יהודים לנאצים רח"ל

בהמשך:

כשהיינו יחד בכלא, היה שם גם אחד מחסידי 'תולדות אהרן' רבי מרדכי ורוכמן, שהיה צייר אומן בחסד עליון. בהיותנו במעצר, אל תשאלו איך, רבי מרדכי מצא גיר שחור והחל לצבוע על הקיר בתוך בית המעצר דמויות של שוטרים המכים חרדים, כאשר את השוטרים הוא צייר כביכול הם 'נאצים', עם מדי נאצים וצלבי קרס וכו'..

כאשר רבי עמרם ראה את האיור הוא החל לזעוק זעקה גדולה ומרה: אם לא תמחק את זה, לא אמחל לך! רחמנא ליצלן! אתה מדמה את הנאצים ימ"ש לשוטרים הציונים? הרי הנאצים רצחו יהודים בכל מיתות משונות, ואחינו התועים בסך הכל מכים אותנו עם אלות מכאיבים? מה הדמיון בכלל? חלילה להשוות ביניהם. אתה מבזה את נרצחי השואה...

ועוד, זעק רבי עמרם: וכי אנו נלחמים עם השוטרים? עם המשטרה? – הם בסך הכל מקל החובלים של הממסד, של ראשי הציונות. המלחמה שלנו היא נגד אלו ששולחים אותם, הציונים, ולא נגד השוטרים שבסך הכל עושים את שליחותם, מה לנו כי נתמקד במריבה איתם? האם אנו כמו הכלב שנושך את המקל?!

ולא נח ולא שקט עד שר' מרדכי מחק את הציור לגמרי מהקיר. היה זה נס, כי אם השוטרים היו רואים את הציור, מרה היתה אחריתנו.

קו.

"אנו נלחמים עם השיטה"

בהמשך:

למחרת מאן דהוא הגניב פנימה למעצר עיתון חילוני, שם דווח בהרחבה על ההפגנה הסוערת שהיתה. ציבור העצורים התמוגג מהנאה על מה שעוללו לשוטרים כפי שתואר בהרחבה, ושוב זעק רבי עמרם: אתם מאבדים את כל המטרה. אין לנו ענין לריב עם השוטרים ולא לנצח אותם. אין לנו לשמוח כלל ב'הצלחה' כביכול מול אלו, שבסך הכל הם המקל

של הציונים. אנו נלחמים עם השיטה, עם המשלחים אותם, לא עם המקל שנשלח נגדנו. ולא הרשה ר' עמרם לשמוח עם הידיעות האלו.

לאחר כיומיים שוחררנו כולנו. יצאתי משם עם הרגשה חדשה. למדתי להכיר יהודי ירא שמים גדול, משכמו ומעלה, שכל כוונתו לשם שמים ומתוך אהבת ישראל עצומה. חבריי מסלבודקה שלחו לי מכתב: "אשריך רבי משה עקיבא שנתפסת על דברי תורה", אבל אני חשתי שמחה להכיר את רבי עמרם" – הפטיר הרב סופר את עדותו הנפלאה.

עד כאן מן הכתבה האמורה.

קז.

דו"ז רבי עמרם ברש"י בלוי זצ"ל זה"אור החיים" הקדוש

דו"ז רבי עמרם ברש"י בלוי זצ"ל נפטר בט"ו תמוז, יום ההילולא של בעל "אור החיים" הקדוש.

מפורסם על כך שהערך המספרי של המלים "עמרם בלוי" עולה 399, כפי הערך המספרי של המלים "חיים בן עטר", שמו של ה"אור החיים".

יש להוסיף ולהבהיר: לא עולה על דעתו של איש שיש בדורנו מישהו בדרגתו הנשגבת של ה"אור החיים" הקדוש, והכוונה בגימטריה האמורה היא שיש נקודות דמיון מסוימות בין רבי עמרם לבין ה"אור החיים".

קה.

"בסם" ו"בורסקי" במשמעותם הרוחנית

נאמר בגמרא (קידושין פב, ב): אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסקי אשרי מי שאומנותו בסם ואוי לו מי שאומנותו בורסקי.

אומר על כך כ"ק אדמו"ר זי"ע:

העולם זקוק הן לבשמים הנמכרים על ידי הבסם והן לעורות המעובדים על ידי ה"בורסקי", בהם ניתן להשתמש ליצירת קלף עליו כותבים ספר תורה, כלומר, שני הדברים משרתים את הקדושה ורצונו של הקב"ה בעולם, אלא שיש הבדל ביניהם במשמעות הרוחנית של הדברים: תפקידו של ה"בסם" הוא לעסוק ב"עשה טוב", להפיץ ריח טוב של קדושה ואלקות

בעולם על ידי הרבצת תורה ובפרט פנימיות התורה ברבים וקירוב יהודים. התפקיד של ה"בורסקי" הוא, לעומת זאת, להתעסק ב"סור מרע", לעסוק בשלילת הרע הקיים בעולם ולהלחם עמו, ובמשל: להסיר את הלכלוך והשכבות החיצוניות של העורות. גם תפקיד זה נצרך. ראה להלן.

קט.

רבי עמרם בלוי – זהו בורסקי!

יש יהודים שומרי תורה ומצוות הרואים את היהודים הקנאים העוסקים במחאות נגד חילולי שבת בפרהסיא, ביזוי כבוד המתים, ושאר דברים בלתי רצויים המתרחשים בארץ הקודש, בעין שלילית, וסוברים שבמעשיהם הם גורמים רק לחילול השם ולהבאשת ריחם של יהודים שומרי תורה ומצוות בעיני הציבור הכללי.

אולם מכך שכ"ק אדמו"ר זי"ע ממשיל את הקנאים העוסקים בשלילת הרע ונלחמים עמו לבורסקי נמצא שגם לקנאים יש תפקיד חשוב ונצרך לעולם. יושם לב לעובדה הבאה: אילו לא היה בעולם בורסקי, מעבד עורות, לא היה ניתן לכתוב ספרי תורה, תפילין ומזוזות, כיון שלא היה קלף כדי לכתבם. כך, להבדיל, לא היו בעולם מוצרים חשובים העשויים מעור בהמה, כמו ארנקים יפים וכו'. נמצא שהבורסקי עוסק בתפקיד חשוב מאוד בעולם, אלא שדרך פעולתו שונה מדרכו של הבסם, כמובן.

מי ששימש כסמל ודוגמא ל"בורסקי" בדורנו היה, כידוע, דו"ז רבי עמרם ברש"י בלוי זצ"ל. בהקשר זה יש לציין כי הערך המספרי של המלים "עמרם בלוי" עולה 398, כפי הגימטריה של המלים "זהו בורסקי" עם הכולל של שתי המלים.

קי.

"תנוח דעתך שהנחת את דעתי"

את הסיפור דלהלן שמעתי מבני הרה"ג הרה"ח רבי יעקב מאיר שליט"א: כאשר הגיע בננו האמור לגיל מצוות ערכנו לו, כנהוג, חגיגה לרגל המאורע.

מסיבה כלשהי דו"ז רבי עמרם ברש"י בלוי זצ"ל לא הגיע לחגיגה ובמקום זה הגיע עם רעייתו לביתנו למחרת החגיגה. כמתנת בר מצוה העניק רבי עמרם לחתן בר המצווה חמש דולרים אמריקאים.

באותן שנים היה נהוג בת"תים שונים להגיש לתלמידים ארוחת צהריים מבושלת, אותה קיבלו המוסדות תמורת תשלום מסויים מן העירייה.

כיון שהייתי אז חבר בהנהלת ת"ת חב"ד בירושלים שאל אותי דו"ז רבי עמרם מדוע אנו משתמשים באוכל שמקורו בעירייה. השבתי לו שהחשש הכרוך בכך הוא שכיון שנהנים מהעירייה יתכן שינסו להשפיע גם על תכני החינוך במוסדות, אך אצלנו לא קיים החשש האמור כיון שכ"ק אדמו"ר זי"ע שומר על מוסדות חב"ד מכל משמר שלא תהיה שום השפעה על תכני החינוך.

תגובתו של רבי עמרם היתה: תנוח דעתך שהנחת את דעתי.

קיא.

"מתאונן עמו על צרתו"

מסופר שהגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, עבר בהזדמנות מסויימת ליד חצר בית וראה ילד בוכה. נעמד הגר"ח שמואלביץ מול הילד והחל לבכות יחד עמו.

לאחר מכן הסביר הגר"ח שמואלביץ שהנהגתו האמורה מבוססת על מאמר חז"ל (אבות, פרק ו, משנה ו) שאחד מארבעים ושמונה הדברים שהתורה נקנית בהם הוא "נושא בעול עם חברו". משמעות הדברים היא שצריך להיות תמיד שותף בכאבו של הזולת, שכן הדבר מקל על הסובל כאשר משהו נוסף משתתף בצערו.

על כך יש להעיר שלמעשה ההנהגה האמורה אינה רק "מילי דחסידותא" (ראה בבא קמא ל, א) אלא הלכה פסוקה ומפורשת ברמב"ם (הלכות מתנות עניים, פרק י, הלכה ד): "כל הנותן צדקה . . . נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה ומתאונן עמו על צרתו שנאמר (איוב ל, כה) אם לא בכיתי לקשה יום עגמה נפשי לאביון".

ומסיימים בטוב!

